

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 174 (50).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 9. detsembril
1924 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget.

Walitsuse loosis: siseminister **Th. Rõuk**, töö-koolekandeminister **Chr. Kaarna**, kohtuminister **R. Gabrel**, põllutööm-
nister **A. Kerem**, otsekoheste maksude
peawalitsuse juhataja **E. Wilken**.

P ä e w a k o r d:

1. Kohtuministeriumile 1924. a. kor-
raliste kulude lisa-eelarwe arwel wan-
gide toitmiseks eelkrediidi määramise
seadus — II lugemisel.

2. 1925. aastal tegelikku kaitsewäe-
teenistusse wõtmise ja sellest wabasta-
mise seadus — II lugemisel.

3. Tulumaksu muudatuste seadus —
III lugemisel.

4. Riigiteenistusseadus — III lugemisel.

5. Transiidiwabaduse konventsioon
ja põhimääruste kinnitamise seadus —
III lugemisel.

6. Piirituse- ja wiinamüügi seaduse
muutmise seadus — III lugemisel.

7. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

8. Eesti kultuurkapitaali seadus —
II lugemisel.

9. Riigimaksu ärakaotamise seadus
raudtee weotariifis riigiraudteel — II lu-
gemisel.

10. Weeühisuste seadus — maakom-
misjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **J. Soots**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Hol-
berg**, wahepeal-sekretäär **T. Kalbus**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra Juhataja **J. Soots**:
wastuwõtmine. **Soots**: Awan Riigi-
kogu koosoleku. Ettepa-
nekuid kättesaadetud päewakorra kohta
ei ole — seega loen päewakorra wastu-
wõetuks.

Enne päewakorra juurde asumist on
sekretääril sõna teadaande korras.

2. Teadaandmine Sekretäär **J. Holberg**:
terwitustele- Walga
grammi kohta. linna ja maakonna
omawalitsuse ja selts-

kondliikude organisatsioonide nimel lin-
napea **Soo**, maakonnawalitsuse abiesi-
mees **A. Wibo**, organisatsioonide nimel
J. Pommer saadawad Riigikogule terwi-
tustelegrammi 1. detsembri sündmuste
rutulise likwideerimise puhul.

3. Teadaandmine Riigikogu juhatusel
kommisjonidesse poolt on antud riigi-
antud seaduseel- asutuste 1924. a. kre-
nõude kohta. diitide sulgumise sea-
dus — rahaasjanduse

kommisjoni; 1925. a. eelkrediitide awa-
mise ja tarwitamise seadus — rahaasjan-
duse komisjoni; seadus kaitsewäeosade
ja -asutuste alla wõetud ruumide üüri-
normide maksuse pikendamiseks —
rahaasjanduse komisjoni.

4. Teadaandmine Riigikogu juhatusel
rkl. **K. Raudsepp**'a on tulnud järgmised
iseseiswa sotsia- teadaanded (loeb):
listliku töölispar- „Riigikogu juhatu-
tei Riigikogu sele. Teatan sellega, et
rühma astumise ma Riigikogu töörah-
kohta. wa ühise wäerinna
rühmast lahkun ja ise-

seiswa sotsialistliku töölispartei Riigi-
kogu rühma astun. Tallinnas, 9. detsemb-
ril 1924. a. **K. Raudsepp**.“

„Riigikogu juhatusel. Iseseiswa sot-
sialistliku töölispartei Riigikogu rühma
juhatus teatab käesolewaga, et rkl. **Krist-
jan Raudsepp** on astunud iseseiswa sot-
sialistliku töölispartei Riigikogu rühma
liikmeks. Iseseiswa sotsialistliku töölis-
partei Riigikogu rühma esimees **J. Piis-
kar**, sekretääri eest **J. Tiks**. Tallinnas,
9. detsembril 1924. a.“

Juhataja **J. Soots**: Isiklikus as-
jas on sõna rkl. **Wain**'il.

5. Sõnawõtmised **J. Wain** (sd.):
isiklikuis asjus. Wäga lugupeetud Riigi-
kogu liikmed! Läi-
nud nädala kurwad sündmused ei andnud

wõimalust minul sõna isiklikus asjas wõtta. Asi on nimelt järgmine: 29. nowembril teatas maakommisjoni abiesimees härra Teetsow, et mina kui maakommisjoni liige ilmunud 25. nowembril koosolekule pärast seda, kui juhataja koosoleku oli lõpetanud ja kirjutatud siis oma nime kwoorumraamatusse, ja palus seda protokolleerida. Mina olin maakommisjoni koosolekul ka 29. nowembril ja palusin oma poolt seda protokollimärkida ja tarbekorral Riigikogu juhatuseteatada: 1) et maakommisjoni koosolekul 25. nowembril sel aastal oli arutamisel ja otsustamisel ainult üks küsimus — nimelt aruandja walimine, ja selle küsimuse otsustamisest wõtsin mina hääletamisega osa; 2) et komisjoni tööde eest mina, kui Riigikogu juhatuseliige, tasu ei saa, sest koosolekuid on alati üle tarwiduse ja sellepärast ei oleks ka minu nime kwoorumraamatusse kirjutamisel, kuigi seda pärast koosolekut teeksin, mingisugust rahalist tähtsust. Wõiksin sellele juurde lisada järgmist: õieti wajawad Riigikogu juhatuseliikmed ainult 10 komisjoni. 25. nowembril olin veel Riigikogu juhatuseliige ja juba enne 25. nowembrit olid mul järgmised komisjonid: juhatuseliikmeid 19, wanematekogu koosolekuid 2 ja maakommisjoni koosolekuid 5, üks nendest aruandega, see oleks $5\frac{1}{2}$, kokku $26\frac{1}{2}$ koosolekut. Kui 25. nowembril oleksid juhatuseliikmete ümberwalimised olnud, oleksin 13 koosolekut wajanud, kuid 25. nowembriks oli juba 26. Komisjoni liikmed Uibopuu, Kärner, Grigorjew, Tiks ja Schütz teatawad suusõnaliselt, et mina hääletamisest osa olen wõtnud. Pärast teatawad samad Riigikogu liikmed ka kirjalikult maakommisjoni esimehele, kelle abiesimeheks, nagu ma tähendasin, rl. Teetsow oli, järgmist: tõendan, et komisjoni liige Wain 25. nowembril 1924. a. wõttis päewakorras olewast küsimusest hääletades osa. Alla kirjutatud: J. Uibopuu, A. Kärner, W. Maaker, J. Tiks, O. Liigand, W. Grigorjew. (W a h e l h ü e p ö l l u m e e s t e k e s k e l t: S e e o l i t e i n e k o o s o l e k.) Sel päewal kahte maakommisjoni koosolekut ei peetud. Kui härra Laarman tähendas, et komisjoni koosolek lõppenud olnud, kui mina tulin, siis paluksin teada, kas päewakorra ainuke punkt, mille hääletamisest mina osa wõtsin, jääb jõusse wõi mitte. Kui ei, siis tähendab on mind pärast koosolekut hääletada lastud.

Et aga aruandja walimist ei tühistatud, olen mina koosolekul otsusetegemisest osa wõtnud. Küsimus oli kõigile niitwõrd selge, et sellest Riigikogu juhatuseteatamisest komisjoni rõhuw enamus tarwiikuks ei pidanud. Kuid „Kaja“ kirjutab siiski sel puhul järgmist: „Mittmel Riigikogu liikmel keskelt ja pahemal tiival näib see üsna harilikuks kombeks saanud olewat, enda nime Riigikogu komisjoni kwoorumraamatusse kirjutada ja kohe ise selle järele koosolekult kaduda. On ka juhtumisi, kus nad waatamata selle peale, et nad koosolekul üldse ei ole wiibinud, ainult oma nime enne wõi pärast koosolekut kwoorumraamatusse kirjutatud. Ühe niisuguse juhtumise märkis eilsel maakommisjoni koosolekul komisjoni juhataja Teetsow ära, kuna ta protokolleerida laskis, et 25. nowembril ärapeetud maakommisjoni koosolekule komisjoni liige Wain (sotsiaaldemokraat) alles pärast seda ilmunud, kui komisjoni juhataja koosoleku juba lõpetatuks kuulutanud. Kuid Wain on oma nime kwoorumraamatusse siiski sisse kandnud, seega tunnistades, nagu oleks ta koosolekul siiski wiibinud. Koosoleku juhataja pani ette, sellest Riigikogu juhatuseteatada, kuid sotsialistide, wenelaste ja demokraatliku liidu hääletega lükati see ettepanek tagasi.“ — Ma wõin öelda, et kõigi teiste liigete hääletega, peale kahe põllumeestekogude esitaja, kes wastu hääletasid.

Siis teeb toimetuse oma moraali juurde: „Meile on ka waremalt sarnastest juhtumistest teatatud, kus Riigikogu komisjoni liikmed, ilma et nad komisjoni tööst osa wõtawad, oma nimed komisjoni kwoorumraamatusse sisse kirjutawad. Kuid meie ei ole sellest awalikult kirjutatud. Sest wõib ju ette tulla, et wahel põhjusega hiljaks jäädakse, palgasaamiseks aga nimi ikkagi sisse kirjutatakse. On see komisjonide eneste asi. Nüüd kuuleme aga maakommisjonist otse uskumata loo. Lugejad mäletawad, et hiljuti põllumeeste rühma liikmed ilmusid maakommisjoni koosolekule, kirjutasid nimed sisse ja lahkusid protestiks koosolekult, sellest rühmale teatades, et nad komisjoni eest tasu palgasaamisel ei wõta. Mis tegi maakommisjoni enamus? Otsustati puudumine protokolleerida ja Riigikogu juhatuseteatada palga mahawõtmiseks.“

Minule näib, et küsimus kõigile teis-

tele komisjoni liigetele ja ka Riigikogu liigetele, kes sedasama arwamist jagawad, mis rühma esitajad, küllalt selge peaks olema. Ka on „Kaja“ kirjutused Riigikogus warem hindamisel olnud. Kuid on ka neid inimesi, kes hiljuti siia on tulnud, ja neile oli tarwis seletust tuua.

Juhataja **J. Soots**: Isiklikus asjas on sõna rkl. Raudsepp'al.

K. Raudsepp (is.): Isiklikus asjas on mul au Riigikogule järgmist seletada:

II Riigikogu walimiste eel andsin nõusoleku ennast üles seada töörahwa ühise wäerinna kandidaatide nimekirja, sest arwasin selle olevat mitteparteilise, waid üldise töörahwa nimekirja, nagu mulle seletati ettepaneku tegijate poolt. Alles pärast selgus, et töörahwa ühise wäerinna sildi all olid läinud Riigikogusse kommunistid ja nende poolehoidjad, kelle tegewusega mina kunagi päri pole olnud. Eriti pean hukkamõistetawaks tööliste-esitaja rkl. Jaak Nanilson'i tapmise ja 1. detsembril Tallinnas korraldatud meeleto sõjariistus kallaletungimise riigiasutustele kommunistide poolt.

Kõigil neil põhjustel pidasin tarwilikuks wälja astuda töörahwa ühise wäerinna rühmast ja astuda iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma.

6. Kohtuministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaelarwe arwel wangide toitmiseks eelkrediidi määramise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jõeäär** (loeb): „Kohtuministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaelarwe arwel wangide toitmiseks eelkrediidi määramise seadus.“

Mina pean tähendama, et siin on nähtawasti ümberkirjutamisel wäikene eksitus sündinud, sest rahaasjanduse komisjon wõttis selle pealkirja wastu järgmisel kujul: „Kohtuministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaelarwe arwel eelkrediidi awamise seadus.“

Juhataja **J. Soots**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud käesolewa seaduseelnõu pealkiri ühes tehtud parandusega wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette, ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 1 ja 2.

§ 1. Määratakse kohtuministeeriumile eelkrediiti 1924. a. korraliste kulude lisaelarwe peatükk IV § 42-a järele (wangide ja Harku koloni kaswandikkude toitmine) Mk. 7.000.000.—

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja **J. Soots**: Isiklikus asjas on sõna rkl. Teetsow'il.

7. J. Teetsow'i J. Teetsow (põl.): **sõnawõtmise** Lugupeetud Riigikogu **isiklikus asjas.** liikmed! See oli 29. läinud kuu päewal, kui

mina juhataasin maakomisjoni koosolekut. Koosoleku awamisel tähendasin mina, et ühel eelmisel koosolekul 25. novembril tuli komisjoni liige härra Wain koosolekule alles pärast seda, kui komisjoni koosoleku juhataja oli koosoleku lõpetatuks kuulutanud, ja kirjutas oma nime kwoorumraamatusse. Mina konstateerisin seda fakti, ja kui härra Wain ütles, et tema on koosolekul hääletamisest osa wõtnud, millega tema end koosolekul wiibimisel õigustatuks loeb, siis ei tea, kes selles asjas süüdi on. Mina arwan, et komisjoni juhataja, kes sel ajal härra Liigand oli, ju sellega komisjoni korda rikkus.

8. 1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seadus — II lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja **H. Laretei** kannab ette, ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—5.

1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seadus.

§ 1. 1925. aastal kutsutakse tegelikku kaitsewäeteenistusse kõik 1904. aastal sündinud meeskodanikud.

§ 2. Kutsutute wastuwõtmise sünnib kaks korda aastas: 1) 15.—30. jaanuarini wõetakse wastu need, kes on sündinud enne 1. juulit 1904. a., ja 2) 15.—30. septembrini need, kes on sündinud peale 30. juunit 1904. a.

§ 3. Teenistusse ilmuma peawad:

1) jaanuarikuus wastuwõetud nooredmehed, a) kes ratsawäkke, merewäkke ehk merekindlustesse määratud, — 1. weebruaril 1925. a., ja b) kõik teised — 5. aprillil 1925. a.

2) septembrikuus wastuwõetud nooredmehed, a) kes merewäkke ehk merekindlustesse määratud — 1. weebruaril 1926. a., ja b) kõik teised — 10. oktoobril 1925. a.

Teenistusaja alguseks loetakse teenistusse ilmumise päew. Tähtajal mitteilmuuile loetakse teenistusaja algus järgmise kuu esimesest päewast pärast wäeosasse ilmumist.

§ 4. 1925. aasta jooksul wabastatakse ajateenijaid kaitsewäelasi tegelikust kaitsewäeteenistusest iga kuu esimesel kuu-päewal järgmiselt:

1) kõiki neid, kes ei teeni merewäes, merekindlustes, inseneeriwäes raadio-telegrafistide kursustel ja lennuwäe motoristide kursustel, — kui nemad selleks ajaks 20 kuud on ära teeninud;

2) kõiki neid, kes teeniwad merewäes ja merekindlustes, — kui nemad selleks ajaks 22 kuud on ära teeninud, ja

3) kõiki neid, kes inseneeriwäes raadio-telegrafistide kursustel ja lennuwäes motoristide kursustel teeniwad, — kui nemad selleks ajaks 24 kuud on ära teeninud.

§ 5. Wabariigi Walitsusel on õigus: tagawara ohwitseri ettevalmistuse otsustamiseks erikursustele komandeeritud kaitsewäelasi tegelikus teenistuses kinni pidada kunni kursuste lõpetamiseni.

Juhataja **J. Soots**: Isiklikus asjas on sõna rkl. Liigand'il.

O. Liigand (rhw) kohalt: Ma tahan enne härra Teetsow'i stenogrammi saada ja siis wõtan sõna.

9. Tulumaksu muudatuste seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmerman** kannab ette, ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Tulumaksu muudatuste seadus.

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb):

I.

Tulumaksu-seadus („Tulumaksu-seadus“ „Riigi Teataja“ nr. 63/64 — 1920 a. ja „Tulumaksu muudatuste seadus“ „Riigi Teataja“ nr. 78 — 1922 a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 2 täiendatakse litera f-ga:

„f) ühistegelised asutused, kui nende maksu alla kuuluw tulu on alla 120.000 marga.“

K. Kornel (rhw.): Ma kordan oma ettepanekut, mis ma teisel lugemisel teinud, nimelt wõtta § 2. litera f järgmisel kujul: „Kooperatiiwühisused (välja arwatud nende keskühisused) jne.“ See paljundus, mis ma härradele Riigikogu liigetele kätte saatsin, on tehtud sellepärast, et mina kuulsin wahepeal hüüdeid, nagu oleks minu ettepanek wäga keeruline olnud. Nüüd on tema masinal trükitud, härradele Riigikogu liigetele kätte saadetud, ja neil on võimalus olnud minu parandusse süweneda. Keerulsus ei ole siin kuigi suur, waid siin on ainult tahetud ligemalt ära tähendada, missugused ühised oleksid need, mis selle soodustuse osaliseks peaksid saama. Peab ütleva, et wastutulek ei ole kuigi suur, igatahes liigub mitte suuremates piirides, kui mujal maailmas. Mina juhiksin teie tähelepanu, lugupeetud Riigikogu liikmed, selle peale, et isegi wanal Wene ajal, kus ühistegelised ei sallitud, eriti just tarwitajateühisuste liikumist, nendele maksustamise alal rohkem wastu tuldi, kui meil praegu. Kui teie wõtate tarwitajateühisusi, siis olid nad ärimaksust wabad, kui nende põhikapitaal ei ulatanud üle 10.000 kuld-rubla! Ja kui teie selle summa praeguse kursiga ümber arwate, siis saate ümmarguselt 2 miljonit Eesti marka. Praegu on meil aga wabastatud maksustamise alt ühised, kelle põhikapitaal ei ulata üle 500.000 marga. Nii siis, Wenemaal, kus ühistegelised liikumist ei sallitud, oli maksustamise soodustus arwudes neli korda suurem kui praegune. Meil on demokraatlik riigikord, ja kui meie oma rahwamajandust tahame välja arendada ühistegelise liikumise abil, siis peaksime ühisedele rohkem wastu tulema maksustamise alal. Mina juba läinud korral juhtisin tähelepanu selle peale, et see summa, mis minu paranduse wastuwõtmisega riigikassal kaotasi läheb, on umbes paar miljonit marka. Sel teel on võimalik meie

ühistegelisele liikumisele uut hoogu anda, teda tugewamaks kasvatada. Ühistegevuse tähtsus meie rahwamajanduse väljarendamises on suur, sest sel teel kasvab laialiste rahwaklasside jõukus kiiremalt kui ta senni on kaswanud, ja see omakorda ei jäta head mõju awaldamata riigi sissetulekute peale teisel teel. Seda arwesse wõttes loodan, et teie, härrad Riigikogu liikmed, aitate mul kolmandal lugemisel seda parandust läbi wiia.

K. Tonkman (põl.) Austatud Riigikogu liikmed! Teen § 2. juurde sama parandus-ettepaneku, mis teisel lugemisel tegin, nimelt juurde wõtta: „Ühispiimatallitused wabastatakse tulumaksust.“ Selle ettepaneku põhjendamiseks on minul au järgmist ette kanda. (K. Kornel, rhw.: Toetage minu ettepanekut, siis saate selle kätte.) Ühispiimatallitused ei ole mitte niisugused asutused, kellel üldse tulu selles mõttes olla saab, nagu tulumaksu-seadus seda ära määrab. Ühispiimatallitused asutatakse liigete ühisel ettewõttel, kes piimad ühispiimatallitustesse saadawad, kus need ümber töötatakse ja iga kuu lõpul raha ära jagatakse nii, nagu seda eelmisel kuul on saadud. Puhaskasu selle juures olla ei saa. Noored piimatallitused, kes on majad ja siseseaded wõlgadega asutanud, neil tuleb wõlgu maksta, ja et wõlgu maksta, sellepärast jäetakse iga kuu piimarahast teatud jagu ühisuse kassasse, et aasta lõpul sellest wõlga ja wõlaprotsente tasuda. Tulumaksu-seaduse järele arwatakse, et see on nende puhaskasu, mis nemad ühisuse kassasse laenumaksmiseks on jätanud. Tegelikult ei ole see mitte puhaskasu, waid on piimarahadest maha wõetud, et wõlgu maksta. Kui nüüd ühispiimatallitused tulumaksu alla arwatakse, siis langewad nooremad ühispiimatallitused, mis on asutatud wõlgadega, raskesse seisukorda sellepärast, et nemad selle wõla pealt, mis neil maksta on, peawad tulumaksu maksuma. See ei ole mitte õige, need piimatallitused ei saa tööle asuda ja langewad raskesse seisukorda. Sellepärast on minu ettepanek täiesti põhjendatud, ja loodan, et Riigikogu selle wastu wõtab.

Mis puutub härra Kornel'i ettepanekusse, siis on see segane, sest seal ei ole mitte selgelt ära öeldud, kuidas seda tehakse ja missugused ühisused tulumaksu alt ära jääwad. Seal on juttu pii-

ratud liigete arwust, kuid otsekohe ei ole mitte öeldud, keda tulumaksust wabastatakse. Minu ettepanek on täiesti selge, nimelt et ühispiimatallitused tulumaksu alla ei kuuluks, sest tulumaksu maksab igaüks piimatooja oma sissetuleku pealt, mis tema piimast on saanud.

Juhataja J. Soots: On tehtud kaks ettepanekut: 1) rkl. Kornel'i poolt on korratud see ettepanek, mida tema on teinud II lugemisel — § 2. litera f wastu wõtta järgmisel kujul:

„Kooperatiiwühisused (välja arwatud nende keskühisused):

1) Kui nende liigete arw piiramatu;
2) kui nende operatsioonid liigetega vähemalt 50% operatsioonide kogusummas wälja teewad;

3) kui wõraste operatsioonidest saadud puhaskasu ei jaotata liigete wahel ära, waid arwatakse jagamata kapitalideks wõi määratakse üldkasulikkudeks otstarweteks, nagu ühistegelise selgitustöö, kultuuriliste ja sotsiaalsete ettewõtete toetamine jne.;

4) kui tulu, mis operatsioonidest liigetega saadud, jagatakse, peale kindlaksmääratud kapitali protsentide, jagamata kapitalidesse määratud osade ja annetuste mahaarwamist liigete wahel ära, wastawalt nende operatsioonide summa-
dele.“

2) Rkl. Tonkman'i ettepanek: „Ühispiimatallitused wabastatakse tulumaksust.“

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: El tarwita.

Juhataja J. Soots: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Kawatsen hääletamisele panna enne rkl. Kornel'i ettepaneku, sest see on kaugemaleulatawam ettepanek, ja siis wõib olla härra Tonkman'i parandust ei ole tarwiski hääletada. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 20, wastu 25 häält. (Hüüded: Sedelitega.) Palutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid wälja jagada. (Jagatakse sedelid.) Kes rkl. Kornel'i ettepaneku poolt on, neid palun sedelile kirjutada „poolt“ ja kes wastu, neid — „wastu. (Hääletatakse.) Kas tehakse ettepanekut häälte lugemise kohta. (Hüüed: Juhatus.) Palun ju-

hatuse liikmeid sedelid ära lugeda. Hääletamise tagajärjed on järgmised: rkl. Korneli ettepaneku poolt on 29 häält, vastu 35 häält ja 2 sedelit on rikutud, seega on rkl. Korneli ettepanek tagasilükatud.

Panen rkl. Tonkman'i paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 30 häält, vastu 21 häält. Seega on rkl. Tonkman'i ettepanek vastu võetud. Panen hääletamisele § 2 täienduse ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 täiendus ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Zimmerman** kannab ette, ja nähtawa enamusega võetakse vastu § 11 muudatused.

§ 11 p. 1 täiendatakse järgmise tähendusega:

„Täheendus. Liikumata varandustest tulusaamise, kindlustamise ja hoidmise kuludeks loetakse ka hoonete korrahoidmise kulud.“

Esimese alanud wõi täie 100.000	marga pealt (kunni 100.000)	—	5%
järgnewa 100.000 marga pealt (üle 100.000 kunni 200.000)	—	6%	
„ 100.000 „ „ („ 200.000 „ 300.000)	—	8%	
„ 100.000 „ „ („ 300.000 „ 400.000)	—	10%	
„ 100.000 „ „ („ 400.000 „ 500.000)	—	12%	
„ 100.000 „ „ („ 500.000 „ 600.000)	—	14%	
„ 150.000 „ „ („ 600.000 „ 750.000)	—	16%	
„ 250.000 „ „ („ 750.000 „ 1.000.000)	—	18%	
„ 500.000 „ „ („ 1.000.000 „ 1.500.000)	—	22%	
„ 500.000 „ „ („ 1.500.000 „ 2.000.000)	—	25%	
„ 500.000 „ „ („ 2.000.000 „ 2.500.000)	—	28%	
„ 500.000 „ „ („ 2.500.000 „ 3.000.000)	—	32%	
järgnewa osa pealt „	3.000.000	—	36%

Täheendus 1. Aruandwate ettevõtete maksumäär arwatakse nii, et ta ei tõuseks mitte üle 25% maksu alla käiwast tulust ja et allesjääw kasu maksu läbi ei langeks mitte alla 5% põhikapitaalist.

Ettevõtte põhikapitaaliks tunnistatakse tema läinud tegewusaasta aruandes näidatud sellenimeline summa. Põhikapitaaliks loetakse ühtlasi osa- ja muud sarnased teda asendawad kapitaalid.

Laenuasutustel, kes pantkirju ja obligatsioone wälja annawad ja kellel ei ole põhikapitaali, arwatakse põhikapitaaliks $\frac{1}{10}$ osa wäljaantud pantkirjadest ja obligatsioonidest nende nimelises hinnas.

§ 11 p. 3 lõpust jäetakse wälja järgmised sõnad:

„kui amortisatsiooniks kindel kawa olemas.“

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb):

§ 21 muudetakse järgmiselt:

„Kõigis linnades ja Nõmme alewis on tulumaksust wabad tulud: abielusolijail kunni 90.000 marka ja mitte-abielusolijail (wallalised, lesed ja lahutatud) kunni 60.000 marka, kõigis muudes kohtades — esimestel kunni 60.000 marka ja teistel kunni 40.000 marka, kusjuures mitteabielusolijate kohta käiwad määrad kuuluwad kohaldamisele ka nende abielusolijate juures, kes lahus maksu alla käiwad.

Need määrad arwatakse maha maksumaksulase tulusummast tulumaksu arwestamise juures.

Peale selle arwatakse maha palgatuludest weel 20%, kuid mitte üle 60.000 marga.

Nimetatud mahaarwamisi ei tehta juuridiliste isikute juures.

Tulude pealt, mis üle selles seaduses lubatud mahaarwamiste tõusewad, võetakse maksu järgmiselt:

Eestis töötawate wäljamaa ühisuste ja kompaniide põhikapitaaliks loetakse käesolewa seaduse täitmisel see kapitaali-summa, mis makswate määruste järele on eraldatud Eestis tehtawate operatsioonide jaoks.

Täheendus 2. Palgatuludeks § 21 mõttes loetakse igasugune tasu isikliku töö ja teenistuse eest, mis maksetakse põhipalga, elukalliduslisa, perekonna-abiraha, preemiate, gratifikatsioonide jne. näol.

Tuludeks ei loeta sõidu- ja päewaraha, mis komandeerimiste ja wäljasõitude puhul maksetakse.

T ä h e n d u s 3. Eesti wabariigi wälis-esituste liigete ja ametnikkude, samuti ka Eesti wabariigi lipu all sõitwate laewade juhatajate ja meeskonna tulumaksu alla käiwaks palgaks loetakse siseriigi wastawa ametiastme järele maksetaw palk ühes elukalliduslisadega.

Astmed määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

T ä h e n d u s 4. Maks kunni 1000 margani määratakse terwetes 10 markades, misjuures 5 ja rohkem marka 10 loetakse ja summad alla seda arwest wälja jäetakse.

Maks üle 1000 marga kunni 10.000

„Esimese alganud wõi täie	100.000 marga pealt	(kunni
järgnewa üle (100.000 m.	100.000 m)	3%
„ „ (200.000 „	200.000 „)	4½%
„ „ (300.000 „	300.000 „)	6%
„ „ (400.000 „	400.000 „)	7½%
„ „ (500.000 „	500.000 „)	9%
„ „ (600.000 „	600.000 „)	10½%
„ „ (700.000 „	700.000 „)	12%
„ „ (800.000 „	800.000 „)	13½%
„ „ (900.000 „	900.000 „)	15%
„ „ (1.000.000 „	1.000.000 „)	16½%
„ „ (1.200.000 „	1.200.000 „)	18%
„ „ (1.400.000 „	1.400.000 „)	19½%
„ „ (1.600.000 „	1.600.000 „)	21%
„ „ (1.800.000 „	1.800.000 „)	22½%
„ „ (2.000.000 „	2.000.000 „)	24%
„ „ (2.250.000 „	2.250.000 „)	25½%
„ „ (2.500.000 „	2.500.000 „)	27%
„ „ (2.750.000 „	2.750.000 „)	28½%
„ „ (3.000.000 „	3.000.000 „)	30%
„ „ (3.500.000 „	3.500.000 „)	31½%
„ „ (4.000.000 „	4.000.000 „)	33%
üle 5.000.000 m. puhtast tulust	5.000.000 „)	34½%
		36%“.

Ma põhjendan oma ettepanekut nendesamad põhjustega, nagu ma eelmisel korral ette kandsin. Nimelt, kui tõelikult peaks hakatama wõtma nii kõrget tulumaksu, kui see komisjoni poolt esitatud tabeli järele arwates wälja teeb, siis tõesti ärid ja ettewõtted ning aktsiaseltsid ei suudaks seda maksta, mis neil sel korral maksta tuleks. Seda näitawad praegugi paljud ärid, mis just selle tõttu sulatud on, et nad tulumaksu maksta ei suuda. Ei ole mitte tähtis see, et just raamatud seda tulu näitawad, waid tähtis on, kas seda maksu suudetakse maksta wõi mitte, ja meie näeme, et tõesti tulumaks, mis äride peale langeb, on wõrdlemisi suur, ja wäga palju ärisid ja ette-

margani määratakse terwetes 50 markades, misjuures 25 ja rohkem marka wiiekümneks loetakse ja summad alla seda arwest wälja jäetakse.

Maks üle 10.000 marga määratakse terwetes 100 markades, misjuures 50 ja rohkem marka 100 loetakse ja summad alla seda arwest wälja jäetakse.

T ä h e n d u s 5. Alla 200 marga tulumaksu ei wõeta.“

J. Mürk (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Teisel lugemisel tegin mina ettepaneku maksutabelit järgmiselt muuta, mida ka praegusel korral teen, seda tabelit ette kandes, nimelt:

wõtteid on selle tagajärjel sunnitud oma tegewuse lõpetama. Kui nüüd praegusel korral peaks tõstetama tulumaksu protsenti, siis tõstaks see jällegi iseäranis seda summat, mis teatud teenistuse pealt ära peaks maksetama, ja äri ei saa seda wälja anda. Sellepärast loodan, et minu ettepanek Riigikogu liigete poolt toetust leiab.

Otsekoheste maksude peawalitsuse juhataja **E. Wilken**: Austatud Riigikogu liikmed! Rahaasjanduse komisjonis tehti see ettepanek, aga vähemal määral, see tähendab, esimese osa kunni 50.000 pealt, wõtta 3% ja siis edasi 5%, mitte selles ulatuses, nagu härra Riigikogu liige Mürk siin ette pani.

Kui arwesse wõtta ainult nõnda wähe, siis langeb tulumaks umbes 60 miljoni wõrra, sest meie tulumaksu tabel on üles ehitatud stafelsüsteemi järele, nii et iga-ühe peale langeb see maksu wähendamine. Need wäikesed mehed, kes selle maksu alla langewad, ei kaota mitte palju, nad kaotawad umbes paarsada marka, kuna just suuremad 1000 marka wõidawad, nii et selle uue seaduse juures tulumaks umbes 60 miljoni wõrra kannatab. Umbes 70 miljonit langeb maksust uue seadusega muidugi maha ja kui nüüd weel see 60. miljonit juurde wõtta, siis temast midagi enam järele ei jää.

Juhataja J. Soots: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Härra rkl. Mürk'i poolt on ettepanek tehtud seda tabelit muuta, tema ise luges selle tabeli ette. Kas nõutakse weel selle ettelugemist? Tabeli ettelugemist ei nõuta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Mürk'i ettepanek tagasi lükatud. Panen hääletamisele § 21 muudatus. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 21 muudatus wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman** kannab ette, ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega § 22 muudatus, § 25 täiendus, § 76 muudatus, § 77 muudatus, § 85 muudatus ja § 91 muudatus.

§ 22 muudetakse järgmiselt:

„Tulusummast arwatakse maha maksumohulase ülespidamisel olewa iga perekonnaliikme kohta, kes alla 17 wõi üle 60 aastat wana, wõi arsti poolt tunnistatud töowõimetuks, kõigis linnades ja Nõmme alewis 30.000 marka ja kõigis muudes kohtades 20.000 marka.

Tähendus 1. Kooliskäiwate ja ametitõppiwate perekonnaliikmete kohta tehakse selles paragrahwis tähendatud mahaarwamised kunni 20 aasta wanaduseni.

Tähendus 2. Perekonnaliikmeks loetakse abielus kui ka wäljaspool abielu sündinud lihased lapsed, legitimeeritud ja adopteeritud lapsed, perekonnapea ja tema abikaasa otsekoheled ülenewad ja alanewad sugulased, perekonnapea wendad ja õed ning nende lapsed.“

§ 25 täiendatakse järgmise tähendusega:

„Tähendus. Rahaministri abi ärakolekul juhatab tulumaksu peakomitee koosolekuid otsekoheste maksude peawalitsuse juhataja.“

§ 76 muudetakse järgmiselt:

„§ 41-ses nõutud teadete tähtajal mitteamdumise eest langewad süüdlased rahakaristuse alla kunni 100.000 margani ja puudulikkude teadete andmise eest kunni 20.000 margani, mis juures rahakaristuse summa ei tohi ulatada üle trahwialuse isiku poole tulumaksu määra.

Tähendus. Puudulikkude teadete andmise pärast ei lange süüdlane karistuse alla, kui puudulikkus üle 5.000 marga ei ulata.

§ 77 muudetakse järgmiselt:

„Kui teadaandes waleteateid on antud sihiga, et maksust kõrwale põigelda, wõi kui tuluallikat sellesama sihiga on warjatud, siis langewad süüdlased rahakaristuse alla kunni kahekordse tulumaksu summani.

Selle kõrwal peawad süüdlased ka warjatud maksu ära õiendama.“

§ 85 muudetakse järgmiselt:

„Lootuseta maksu- ja trahwiwõlad kunni 5.000 margani ning ekslikult määratud maksud kustutatakse maha ja ülearu maksetud summad kunni 10.000 margani maksetakse tagasi ilma eelkontrollita jaoskonna tulumaksu komitee otsusel. Üle 5.000 marga tõuswate lootuseta maksu- ja trahwiwõlgade mahakustutamine ning üle 10.000 marga tõuswate summade tagasimaksmine sünnib otsekoheste maksude peawalitsuse poolt eelkontrolli nõusolekul.

Tähendus. Otsekoheste maksude peawalitsus wõib mõjuwatel põhjustel maksja sellekohasel palwel maksuwõla sissenõudmist seisma panna, kunni asja otsustamiseni teises astmes.“

§ 91 muudetakse järgmiselt:

„Käesolewa seaduse järgi sissetulnud maksust ja wiiritusrahast arwatakse iga kuu $\frac{1}{3}$ omawalitsustele. Sellest summast läheb linnale 40%, maakondadele — 40%, alewitele ja waldadele 20%.

Üksikute omawalitsuse üksuste wahel jaotatakse need summad wastawalt wiimasel rahwalugemisel kindlakstehtud harilikule elanikkude arwule.“

Aruandja **J. Zimmerman** (loeb):

II.

See seadus astub jõusse 1925. maksuaastast peale.

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud. Teen ettepaneku käesolewa seaduse teine osa wastu wõtta rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud kujul, nimelt järgmiselt: „See seadus astub jõusse 1925. maksuaastast peale, wälja arwatud § 25 tähendus ja §§ 85 ja 91. missugused astuwad jõusse muudatuste wäljakuulutamise päewast arwates.“ Siinjuures pean ma tähendama, et nendest kahel esimesel paragrahwil suurt tähendust ei ole, millal nad jõusse astuwad, kuid wäga suur tähendus on wiimasel § 91-sel, mis räägib sellest, kuidas wiisi jaotatakse sissetulnud summad omawalitsuste wahel. Kui see teine osa wastu wõetakse sarnasel kujul, nagu tema II lugemisel rkl. härra Wirma ettepanekul wastu wõeti, siis tekiwad tõepoolest wäga suured kahtlused selle kohta, kuidas wiisi hakatakse selle seaduse maksamahakkamisel 1925. aastal neid summasid, mis on sisse tulnud eelmiste maksuaastate eest, jaotama, sest sellega ei taheta seadust maksuma panna mitte 1. jaanuarist 1925. aastast, waid 1925. maksuaastast peale. Kui aga hakkab maksuma § 91. alles 1925. maksuaastast, siis minu arwates ei jää kahtlust, et sissetulekud eelmiste aastate eest jaotatakse omawalitsuste wahel nendele normidele wastawalt, mis eelmistel aastatel makswad olid. Ja meie teame, et käesolewa 1924. aasta tulumaksust on suurem osa alles sisse tulemata. Kui need paarsada miljonit, mis käesolewa aasta maksust senniajani weel sisse tulemata on, jaotatakse ära eelmiste normide järele, siis on arusaadaw, et Tallinna linn selle järele tõepoolest 30 miljoni ümber rohkem saab. Ja mina arwan, kui rahaasjanduse komisjon selle seaduse wastu wõttis sarnasel kujul, nagu tema siin esitati, et § 91 maksuma hakkab juba seaduse wäljakuulutamise päewast arwates, siis tahtis tema sellega kätte saada seda, et kõik summad, mis sisse tulewad sellest päewast, jaotatakse selles wahekorras, nagu uus redaktsioon ette näeb. Neil põhjustel panen ma ette II osa wastu wõtta sel kujul, nagu ma siin esifasin.

Otsekoheste maksude peawalitsuse juhataja **E. Wilken**:

Selles seaduses on öeldud, et ta hakkab maksuma 1925. maksuaastast peale, see tähendab, kõik maksud, mis 1925. aasta kohta on määratud ja edaspidi, käiwad kõik selle seaduse alla. Siin on kaks paragrahwi, mis just käiwad nende eelmiste aastate kohta, need peawad ka arwesse wõetama, ja sellepärast tuleb seda redaktsiooni natukene muuta. Minu ettepanek on niisugune, et „see seadus astub jõusse 1925. maksuaastast peale, wälja arwatud § 25, tähendus ja § 85, mis astuwad jõusse seaduse wastuwõtmise päewast arwates ka eelmiste maksuaastate kohta.“ Meil on wäga palju lootusega wõlgasid ja tagasimaksusid, mis tulewad ära otsustada.

Mis puutub § 91-sse, siis praegu seda ei wõiks mitte muuta, sest see tekitaks wäga palju segadust. Siis ei teaks ülepea, missugused osad maksta ühele omawalitsusele ja missugused teisele. Sellepärast paneksin ma ette ainult niiviisi need paragrahwid wastu wõtta.

K. Wirma (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolewa seaduse II lõige kõneleb sellest, millal, mis ajal teatud paragrahwid maksuma hakkawad, kas nad hakkawad 1925. maksuaastast, wõi seaduse maksamahakkamise ajast. Teatawasti 1925. aasta maksuaasta algab 1. jaanuarist 1925. aastast, järelikult 2 nädala pärast. Teatud parandused nõuawad, et mõned paragrahwid hakkawad maksuma 1. jaanuarist 1925. aastast, ja mõned paragrahwi umbes 4 wõi kõigerohkem 10 päewa warem, sest „Riigi Teataja“ ilmub mõni päew enne 1-st jaanuari. Ja rohkem ei räägi see II lõige parandatud kujul mitte kui midagi. Kõik need head asjad ja soowid, mida rkl. Jõeäär siin seletas, need on fikseeritud teistes paragrahwides, sinna aga ei ole ei „a—d“ ega „o—d“ enam juurde panna. Nii nagu seal on öeldud, nii tuleb neid paragrahwe ka wõtta. Järelikult on ainult see küsimus lahiline, millal teatud paragrahwid maksuma hakkawad, ja sellest seisukohast arwan mina, et ka rahaministeeriumi esitaja katsub oma parandusega ilmaaegu neid nelja päewa juurde wõita. Nende küsimuste jaoks, mis teda huwitawad, need 4 päewa mingit kasu ei too. Mitte midagi niisugust asja, nagu rkl. Jõeäär siin rääkis, ei saa keegi seletama tulla. Seda tema oleks pidanud seletama § 91-se II lugemise ajal ja siis seda paragrahwi

niiwiisi redigeerima ja seletama nagu praegu. Kui mina tegin ettepaneku seda paragrahwi komisjoni anda ja seal ka seda küsimust siis arutada, siis mina hoiatasin, et siin tulewad segadused ja arusaamatused. Nüüd tahab aga härra Jõeäär seda asja sellega parandada, et ta paneb 4 päewa warem selle seaduse maksma. Nii seda küsimust lahendada ei saa, sest see on paratamata, et siin pooled tulewad oma õigusi nõudma, sest siin on huwide wastolu olemas, ja mina ei tea, kas walitsus saab seda paragrahwi rahuldawalt seletada wõi mitte. Seda ei wõta mina oma ülesandeks seletada, aga mina saan aru, et arusaamatused on tulemas ja loodan, et rahaministee-rium katsub seda asja lahendada. Kuidas ta seda teeb, kas ta laseb Riigikohtul seda paragrahwi seletada, wõi mingisugusel teisel teel, seda ma ei tea. See asjaolu oli juba II lugemisel teada, ja minu ettepanek oli Riigikogu liikmetel ka teada, nimelt see paragrahw komisjoni anda. Ei tahetud seda teha, arwati et see paragrahw selge on, nüüd lepitagu sellega. Härra Jõeäär'i ettepanekuga mitte midagi kätte ei saa, sest sellest, kuidas arweid teha, sellest ei räägi see paragrahw midagi. Ja sellepärast soowitaksin mina neid kõrwalisi waidlusi lõpetada, las walitsus katsub ise seda küsimust lahendada kuidas ta saab. Kui mitte muidu, siis tulgu ta Riigikogu poole nowelliga. Nüüd on see paragrahw kolmandal lugemisel wastu wõetud, nii et seal ei ole enam midagi parata.

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Rkl. härra Wirma tähendas, et § 91-se juures oleks waja olnud esineda wastawate ettepanekutega. Kuna seda aga tehtud ei olla, siis nüüd selle seaduse teise osa maksmapanemise juures ei aitawat need parandused. Kui härra Wirma oma ettepanekuga esines läinud korral, kui käesolewat seadust arutati... (K. Wirma, sd.: Paragrahwi selguse seisukohalt!) ja kui ta ette pani rahaasjanduse komisjoni poolt wastuwõetud redaktsiooni wälja jätta, siis olid temal selleks teatawad põhjused, ja mina ei taha muud, kui teise osa wastuwõtmist sellel kujul, nagu ta rahaasjanduse komisjoni poolt wastu wõeti ja Riigikogule ette pandi. See redaktsioon ütleb seda, et § 91-ne astub jõusse wäljakuulutamise päewast peale,

ning kõlab järgmiselt: „Käesolewa seaduse järele sissetulnud maksust ja wiiwitusrahast arwatakse iga kuu $\frac{1}{4}$ omawalitsustele. Sellest summast läheb linnadele 40%-ti, maakondadele — 40%-ti, alewitele ja waldadele — 20%-ti. Üksikute omawalitsuse üksuste wahel jaotatakse need summad wastawalt elanikkude arwule.“ (K. Wirma, sd.: Aga missugused summad?) Siin on wäga selgesti öeldud „sissetulnud maksust ja wiiwitusrahast.“ (M. Martna, sd.: Aga see, mis läinud aastal sissetuli?) Noh, härra Martna, Teie nähtawasti olete härra Wirma läheduses ja arwate sedasama, mis tema seal räägib. Uus § 91 kodifitseeritakse tulumaksu-seadusesse. Kui selles paragrahwis on öeldud „käesolewa seaduse järele sissetulnud maksust ja wiiwitusrahast arwatakse teatud summad omawalitsustele; linnadele, maakondadele ja alewitele, misjuures see raha jaotatakse üksikute omawalitsuse üksuste wahel wastawalt elanikkudearwule, siis ei jää mingit kahtlust, et eelmiste aastate eest hiljem sissetulnud summad uue jaotuse alla käiwad. Kui alles 1925. a. maksuaastast peale tahetakse ka § 91 maksmanna, siis wõib see tõepoolest segadust sünnitada, aga kui ta sarnasel kujul wastu wõetakse, nagu ta rahaasjanduse komisjoni poolt on ette pandud, siis ei tule mingisugust segadust.

Juhataja J. Soots: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: See seadus oli kawatsetud juba weebruarikuus maksma panna, ja siis oleks käesolewa paragrahwi teisel osal sootu teine tähendus olnud, kuna walitsuse ettepanekus just suurt rõhku oli pandud wiiwitusprotsentide peale. Praegu on aga aasta lõpul, ja suuremaid summasid wiiwitusprotsentide näol saada enam ei wõi, sellepärast ei ole ka sellel wiimasel paragrahwi osal põhjapanew tähendus. Seda, mis härra Jõeäär ette toob, ei saa küll käesolewast seaduseelnõust wälja lugeda. Siin wõib ainult jutt tuludest olla, mis riik ja omawalitsus 1925. a. saawad.

Juhataja J. Soots: On tehtud kaks parandus-ettepanekut. Esimene rkl. Jõeäär'i poolt, mis kõlab järgmiselt: „Panen ette tulumaksu muudatuste sea-

duse II osa wastu wõtta rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud kujul: see seadus astub jõusse 1925. maksuaastast peale, wälja arwatud § 25-da tähendus ja §§ 85 ja 91, missugused astuwad jõusse muudatuste wäljakuulutamise päewast arwates.“

Teine parandus-ettepanek on tehtud walitsuse esitaja poolt: „II. See seadus astub jõusse 1925. a. maksuaastast peale. wälja arwatud § 25 tähendus ja § 85, mis astuwad jõusse seaduse wastuwõtmise päewast arwates ka eelmiste maksuaastate kohta.“

Tähendatud parandus II lugemisel tehtud ei ole, kuid panen ta siiski hääletamisele, sest et ta on II lugemisel hääletamisel olnud ettepanekute piirides. Kõigepealt panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku. Kuna walitsuse esitaja ettepanek ühte langeb rkl. Jõeäär'i ettepanekuga, siis kui rkl. Jõeäär'i ettepanek wastu wõetakse, langeb esimene ettepanek ära.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ettepanek. (Hääletatakse.) Poolt on antud 41 häält, wastu 11, seega on II osa wastu wõetud ja walitsuse esitaja ettepanek langeb ära.

Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

(Sekretäri kohale asub sekretär **T. Kalbus.**)

10. Riigiteenistus- Üldkommissioon
seadus — III lugemisel. aruandja **J. Holberg** kannab ette, ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigiteenistusseadus.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

I. Üldmäärused.

§ 1. Riigiteenijad jagunewad: 1) ametnikkudeks, kes teeniwad riigiasutuste koosseisudes ettenähtud ametkohtadel ja 2) wabateenijateks, kes teeniwad riigiasutuste koosseisudes ettenähtud wabateenistuskohadel wõi ajutiselt täidawad ametniku kohuseid.

Amet- ja wabateenistuskohad määratakse kindlaks koosseisu seadusega,

kunni selle seaduse maksmahakkamiseni aga eelarwe-korras.

O. Gustawson (is.): Kordan oma II lugemisel tehtud ettepanekut § 1 wastu wõtta järgmises redaktsioonis: „Riigiteenijateks loetakse kõik need kodanikud, kes teeniwad riigiasutuste koosseisudes ettenähtud teenistuskohadel. Teenistuskohad määratakse kindlaks koosseisu seadusega, kunni selle seaduse maksmahakkamiseni aga eelarwe-korras.“

Motiiwid selle ettepaneku põhjendamiseks kandsin ette II lugemisel. Ma ei taha nende juures pikemalt peatuda. Selle paranduse sisu on, et riigiteenistuskohad jätta nii, nagu nad praegu on.

Juhataja **J. Soots**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Selle küsimuse üle on juba I ja II lugemisel waielatud, sellepärast ei loe tarwilikuks siin pikemalt peatada, ütlen ainult, et kui rkl. härra Gustawson'i ettepanek wastu wõetakse, siis satuksid kõik need inimesed, kes eelarwe koosseisudes ette nähtud, ametniku õigusega riigiteenijateks. Olen mitu korda rõhutanud, et see ei ole otsustarbekohane riiklikkude huwide seisukohalt ja sellepärast loodan, et Riigikogu ka III lugemisel selle ettepaneku poolt ei ole.

Juhataja **J. Soots**: Panen rkl. härra Gustawson'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 20 häält, wastu 31, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 1 hääletamisele komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): „§ 2. Teenistuswahekord riigi ja ametnikkude wahel määratakse kindlaks käesolewa seaduse alusel kõigil juhtumistel, mis ei ole eriteenistusseadustes teisiti korraldatud.“

Teenistuswahekord riigi ja wabateenijate wahel määratakse käesolewa seaduse §§ 3, 21—28, 31—33, 36—38, 43—44 ja teenistuslepingute kohta käiwate tsiwilseaduse eeskirjade järele.

Ajutisele ametniku kohuste täitmisele wõib määrata mitte kauemaks kui kuueks kuuks.“

Paragrahwi teises lõikes, kus on öeldud 21—28, tuleb wõtta 21—29, sellepärast, et siin wõeti uus paragrahw sisse, ja see on puhtredaktsiooniline parandus.

O. Gustawson (is.): Panen ette § 2-se teises lõikes § 3 järele ligi lisada „15—16“. § 15 kõneleb sellest, et riigiametnikkudel on õigus palka saada ja § 16 määrab palgamaksmise korra ning tähtaja. Härra aruandja on mitmel puhul tähendanud, et enamuse katuswat eriti kaitsta wabateenijate huwisid sellega, et nad olla koosseisudes üles wõetud. Kui siin kaitsest saaks üldse juttu olla, siis peaks minu arwates antama seegi garantiid wabateenijatele, et nad saaksid oma palga ühesuguses korras riigiametnikkudega. § 17 Wabariigi Walitsuse ettepanekus kõlab järgmiselt: „Riigiteenijatele maksetakse palka sellekohase eriseaduse järele riigi poolt ükskord kuus iga kuu 20-dal päewal; palka wõidakse ka poole kuu wiisi maksta iga möödaläinud poole kuu eest.“ Teiste sõnadega: Wabariigi Walitsuse eelnõu asetab wabateenijad ses suhtes riigiametnikkudega ühele alusele. Seda pealegi tingimusele, kus Wabariigi Walitsuse eelnõus wabateenijad olid asetatud väljaspoole koosseise. Alamkommissjon on ühelt poolt riigiteenijad asetanud koosseisudesse, seega neid teatud määral eesõigustades, teiselt poolt aga wõtnud neilt õiguse palka saada ametnikkudega ühesugustel alustel ja korras. Ma ei tea, millistest kaalumistest wälja minnes sellele seisukohale on tulnud. Minule näib, et kui juba kord riigiteenijad on koosseisudes ette nähtud, siis wastawa palgaga, mis samuti kindlasti fikseeritud, nagu see, siamaani ongi. Palk peaks neile wälja maksetama samadel kuupäewadel ja samasuguses korras, kui riigiametnikkudelegi. (Aruandja J. Holberg: § 16 kõneleb ju sellest.) § 16 kõneleb ainult ametnikkudest. Kui aga Teie tahate wäita wastupidist, siis mõelge lõpuni ning öelge julgesti seaduses eneses, et § 15 maksab nii wabateenijate kui ka ametnikkude kohta. Kui sellele ülekohtule, mis wabapalgalistele nii-kui-nii tahe-takse teha käesolewa seadusega, ligi piütakse lisada weel see, et nad õigustatud ei ole selle seaduse järele isegi mitte palka saada, siis arwan mina, et see hoo-biandmine millegagi põhjendatud ei ole.

Ma teen ettepaneku § 2-s II lõike sisse wõtta §§ 15 ja 16, selles mõttes, et need

käiksid ka wabateenijate kohta. Kui härra Holberg arwab, et § 16 praeguses redaktsioonis maksab üldiselt riigiteenijate kohta, siis tuleb § 16 igal tingimusele siia üles wõtta. Et see wälja on jäänud, on wist lohakusega seletataw. (Aruandja J. Holberg'i wahelhüüe.) Kui mind juhataakse tähepanelikult lugema, siis soowitaksin ma täpselt sedasama aruandjale. Siis leiaksite, härra aruandja, et minu ettepanek on just tähepaneliku lugemise tulemus.

Juhataja **J. Soots**: Rkl. Gustawson'i poolt on tehtud ettepanek, § 2-se II lõikes „§§ 3“, järele lisada „15—16.“ Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Härra Gustawson'i poolt tehtud paranduse järele ei ole mingisugust tarwidust. See parandus muudaks need wabapalgalistes samasugusteks awalik-õiguslikul alusel teenistuswahekorras olewateks ametnikkudeks, kuna see on üks kindlamatest tundemärkidest, et wabapalgaliste palgad määratakse kokkuleppe teel, kuna teistel seadusega fikseeritud on. Wabapalgaliste palgamääramine sünnib kokkuleppel ametissewõtja ülemusega tsiwiilseaduse alusel ja seaduses ei pruugi seda sugugi kindlaks määrata. Praegu on meil ka niisugune wahekorras olemas, wabapalgalise palk määratakse ametisse wõtmisel, ilma et see seaduses oleks fikseeritud. Alamkommissjon asus teisele seisukohale ja muutis Wabariigi Walitsuse ettepanekut. See ei ole mitte loogiline, et ühed on wäljaspool koosseisu ja teised mitte; kõik, kes on riigiteenistuses, on ka koosseisus. (Wahelhüüe O. Gustawson'i, is. poolt.) Siin wõib see ülemus, kes temaga kokku lepib, see tähendab, kes teda palkab, juhtnööriks wõtta sama paragrahwi, mis on riigiametnikkude kohta maksew, sellepärast on ju peatükk IV öeldud: „riigiteenijate õigused...“, aga mitte „riigiametnikkude õigused“. (O. Gustawson, is.: Teinekord ütlesite punktipealt wastuoksa.)

Juhataja **J. Soots**: Ma panen rkl. Gustawson'i paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Gustawson'i ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 3—8.

§ 3. Ametnikud wõetakse teenistusse määramata ajaks; wabateenijad aga määrata wõi teatawaks ajaks.

II. Riigiteenistusse astumine.

§ 4. Ametnik peab wastama järgmistele nõuetele:

1) peab olema Eesti wabariigi kodanik ja oskama riigikeelt;

2) peab olema vähemalt algkooli 6 aastasele kursusele wastawa haridusega;

3) peab olema vähemalt 20 aastat wana;

4) peab olema terwislikult töowõimeline selle teenistuse jaoks, millesse ta soowib astuda.

Juhtumised, mil riigiteenistusse astumisel nõutakse suuremat haridust wõi wastawa eksami tegemist, on ette nähtud wastawates eri- wõi korralduseseadustes.

Erandit wõib teha igal üksikul juhtumisel Vabariigi Walitsus.

§ 5 Ametisse wõtta ei wõi neid:

1) kes seadusjõusse astunud kohtuotsuse läbi on kaotanud õiguse ametis olla;

2) kes seisawad eeluurimise wõi kohtu all süütegude pärast, mille eest seaduses ettenähtud wangimaja wõi raskem karistus, wälja arwatud süüteo asjad, mis wõidakse lõpetada poolte leppimise tõttu.

§ 6. Isik, kes soowib ametisse astuda, peab wastawale wõimule esitama sellekohase kirjaliku soowiawaldusega lühikese elulookirjelduse, allkirja selle kohta, et ei ole seaduses ettenähtud takistusi ametisse astumiseks, ja teised seaduse järele nõuetawad dokumendid.

§ 7. Teenistuswahekord wabariigi ja ametniku wahel hakkab maksma sellest päewast, mil ametnik wastawa kirjaliku otsusega ametisse määrati, kui otsuses selleks teist tähtaega ei ole tähendatud.

§ 8. Isik, kes peale ametisse määramist ametikohuste täitmisele ei ilmu kahe nädala jooksul ametisse määramise otsuses tähendatud päewast arwates, ilma et tal selleks mõjuwaid põhjusi oleks (§ 28), wõi kes ametikohuste täitmisele asumise ajaks enam § 4 punkt 1 ja 4 ja § 5 nõuetele ei wasta, loetakse ametisse mitteastunuks.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 9. Ametnikud annawad ametisse astudes sellekohase wormeli järele pühalikliku töötuse oma ametikohuseid ausalt täita.

O. Gustawson (is.): Panen ette § 9. wälja jätta ja seda järgmistel põhjustel: § 9. on puht deklaratiivset laadi oma sisult. Seda ei salanud aruandjagi mitte. Selle paragrahwi sissewõtmisega ei wõida seadus mitte midagi, nõndasama ei kaota see seadus midagi, kui käesolew paragrahw wälja jääb. (J. Jaakson, rhw.: Wõib sees olla.) Wõib sees olla! Me wõiksime teisigi ilusaid asju siia sisse wõtta, aga kui meie nende kaudu ei garanteeri ametikohuse ausamini ja paremini täitmist, on kõik seesugused ilusad asjad tarbetud atribuudid selle seaduse juures. Sellepärast oleks kõige õigem käesolew paragrahw seadusest wälja jätta.

Juhataja J. Soots: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg:** Härra Gustawson'i poolt tähendati, et sel paragrahwil ei ole mingisugust tähtsust. Ma julgeksin aga tähendada härra Gustawson'ile, et see nõnda just iga kord ei ole. Alles mõne päewa eest karistati surmaga isikuid, kes niisama pühalikliku töötuse olid andnud. Ka ametnikudel peab teatud määral kohustus oma ameti wastu olema ja neil tuleb pühalik töötus anda. (O. Gustawson, is.: Ametnikkudega on hoopis teine asi.)

Juhataja J. Soots: Rkl. Gustawson'i ettepanek on täiesti eitaw, sellepärast tema eraldi hääletamisele ei tule, ja Riigikogu liikmed ise juba selle paragrahwi hääletamisel annawad oma hääled kas paragrahwi poolt wõi wastu. Panen § 9 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 9 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 10—13.

III. Teenistuskäik.

§ 10. Ametnikku wõidakse ametis kõrgendada laitmata teenistuse ja wastawate wõimiste ülesnäitamise korral.

§ 11. Ametisse määrav ülemus võib teenistuse huvides ametnikku üle viia teise sama- või kõrgemapalgalise ameti peale. Kui ülewiimine sünnib vastu ülewiidawa tahtmist, otsustab ülewiimise peale ametniku seletuste läbiwaatamist järgmine kõrgem ülemus.

Wabariigi Walitsuse poolt ametisse määratud ametnikkude ülewiimise otsustab lõpulikult Wabariigi Walitsus enne seda igakord ülewiidawa ametniku seletusi ära kuulates.

§ 12. Ümberpaigutataw loetakse uue koha peale astunuks wanast kohast wabanemise päewast arwates, mis kindlaks määratakse wastawas kirjalikus otsuses. Ümberkolimise korral määratakse samas otsuses kindlaks uude teenistusse ilmumise tähtaeg wastawalt kaugusele ja töölikule tarwitusele, kuid mitte üle 10 päewa; ilma mõjuwa põhjusega (§ 28) tähtajaks teenistusse mitteilmumisel loetakse ametnik ametist lahkunuks.

§ 13. Ametnik, kelle ametikoht kaotatakse, wiiakse üle uue koha peale samas ametkonnas, waba koha puudusel aga ametnikkude reserwi, mis asub töö- ja hoolekandeministeeriumi juures ja mille korralduse määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

Samuti wiiakse ametnikkude reserwi käesolewas paragrahwis ettenähtud põhjusel kohatajäänud kaitsewäelased.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 14. Iga riiklik ametasutus, otsides tööjõudu koosseisudes ettenähtud ameti peale, peab eestkätt pöörama töö- ja hoolekandeministeeriumi poole ja alles siis, kui ametnikkude reserwist sündsat kandidaati ei leidu, võib väljaspoolt uut isikut teenistusse wõtta.

Ametnikkude reserwi wiidud kaitsewäelastel on muudel ühesugustel tingimustel wõrreldes teiste soowijatega eesõigus kohasaamiseks.

O. Gustawson (is.): Ma teen ettepaneku käesolewa paragrahwi esimene ja teine lõige lahus hääletada. Teine lõige räägib teatawasti sellest, et reserwisolijail kaitsewäelastel on eesõigus koha saamisel. Ma saan aru, kui sõjaajast tulles kaitsewäelastele teatud eesõigusi anda tuleb. Et aga igawesti sarnane enamsoodustus maksma jääks, see paistab mulle wähe põhjendatud ja waewalt wastuwõetaw olewat. Ja selle-

pärast teen ettepaneku kaht lõiget lahus hääletada, et sellega wõimaldada II lõikele wastu hääletada.

Juhataja **J. Soots**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Teise lõike sissewõtmine on selle läbi tingitud, et meil kaitsewäes ei ole weel kindlat koosseisu wälja kujunenud, waid seal on tihti ümberkorraldusi, mille läbi ohwitsere lahti lastakse. Meie teame, et mujal Lääne-Euroopa riikides ohwitseridele wäga suuri eesõigusi antakse riigiteenistusesse astumisel, neile määratakse wäga suured pensionid. Meie muidugi sarnaseid wõimalusi neile anda ei saa. Mujal on neil wõimalus kohe astuda teenistusse tsiwiilkohtade peale, wastawalt aukraadidele, mida meil teostatawa koosseisude kokkutõmbamise pärast tsiwiilteenistuse asutustes sõjawäelastele wõimalik anda ei ole. Siiski Wabariigi Walitsus, niisama ka komisjon, leidis wõimaluse meie kaitsewäest lahkunud inimestele eesõigust anda kohasaamiseks teiste kohasoowijatega muudel ühesugustel tingimistel, see tähendab, kui kaks ühewäärilist kandidaati ühele kohale kandideeriwad, siis antakse eesõigus sõjawäelasele. Ma arwan, et siin ei ole mingisugust põhjust karta meie sõjawäelastele seda eesõigust mitte anda.

Juhataja **J. Soots**: Et lahus hääletamist on nõutud, siis panen esiteks esimese lõike paragrahwist hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on esimene lõige wastu wõetud. Panen teise lõike hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on teine lõige ja seega terve paragrahw wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

IV. Riigiteenijate õigused.

§ 15. Ametnik saab oma teenistuse eest seaduses kindlaksmääratud tasu ametisse määramise päewast alates.

Ümberpaigutamisel maksetakse teenistustasu wastawalt uuele kohale wananast ametist wabanemise päewast arwates (§ 12).

O. Gustawson (is.): Härra aruandja tähendas, et käesolew peatükk käsitleb üldse riigiteenijate õigusi. Sellest

wäitest wälja minnes ei saaks härra aruandjal selle wastu mitte kui midagi olla. kui wõetaks § 15. „ametniku“ asemele „riigiteenija“. See oleks tegelik konsekwents sellest, mida aruandja wäitas. Ma teengi wastawa ettepaneku, lootes, et ka peale teiste härra aruandjagi selle ettepaneku poolt hääletab. Minu ettepanek oleks: „§ 15. wõtta sõna „ametnik“ asemel „riigiteenija“, nii et paragrahw oleks: „Riigiteenija saab oma teenistuse eest seaduses kindlaksmääratud tasu ametisse määramise päewast alates“ jne.

Juhataja **J. Soots**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Selle sama küsimuse üle oli juba II lugemisel waieldud. Ma tähendaksin ainult selle peale, et kui meie „ametniku“ asemele wõtame „riigiteenija“, siis kaoks ülemusel ära wõimalus waba kokkuleppe alusel teenijaid palgata, ja siis kaotaks üldse otstarbe ära riigiteenijate kahte kategooriasse liigitamine — wabapalgalisteks ja ametnikkudeks.

Juhataja **J. Soots**: Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud wõtta § 15. sõna „ametnik“ asemel „riigiteenija“. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et wastu on enamus. (Wahehüüe pahemalt poolt: Tohoh, 2 häält ainult!) Palun uuesti. (Hääletatakse.) Rkl. Gustawson'i ettepaneku poolt on antud 18 häält, wastu 24 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. (O. Gustawson, is.: Palun sõna.) Mille kohta? (O. Gustawson, is.: Uue paragrahwi ettepanemiseks.) Ma ei ole paragrahwi veel hääletanud.

Panen § 15. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 15 wastu wõetud.

O. Gustawson (is.): Teen ettepaneku § 15. järele wõtta uus paragrahw 15-a järgmise sisuga: „Riigiteenijal on õigus saada teenistuskestus-lisatasu järgmiselt: pärast 4-aastast teenistust 10%, pärast 8-aastast teenistust 15% ja pärast 12-aastast teenistust 25% aastasest palgamäärast.“ Ja sinna juurde märkus — „Palgaks käesolewa seaduse mõttes loetakse igasugune teenijaile maksetaw alaline rahaline tasu, wälja arwatud erakorralised tasud ületunnitööde eest, söidura-

had, lisatasud iseäralikkude tööde eest, puhaskasust osasaamine, ning käesolewa seaduse § 33, alusel maksetaw lisatasu.

Käesolew paragrahw ja märkus ei maksa õpetajate kohta.“

Juhataja **J. Soots**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Selle küsimuse lahendamine oli ka komisjonides arutamisel, nii alamkomisjonis kui üldkomisjonis, ja mõlemas tuldi ühel meelel otsusele, et seda küsimust ei tule lahendada riigiteenistusseadusega, waid palgaseadusega, kus teda süsteemi mõttes palju ajakohasem ja otstarbekohasem oleks käsitada. Peale selle tuleb tähendada, et ühe lühikese paragrahwi sarnast komplitseeritud küsimust mitte lahendada ei saa, ja wõib olla tekib sellega teatud kategooria ametnikkude suhtes ülekohus, ja nimelt nende ametnikkude suhtes, kes palju halwemates tingimustes elawad, kelle teenistus palju raskem on. Siin tuleks arwesse wõtta teenistusraskusi üksikute ametlaladel, nii nagu see teistes riikides on tehtud, ja mitte sarnaselt talitada, et kõik ametnikud teatud aja — kas wõi wiie aasta järele kindla protsendi lisatasu saaksid. See ei ole mitte õiglane, ja sellepärast ei ole minu, ega ka üldkomisjoni arwamise järele selle küsimuse lahendamine riigiteenistusseaduses otstarbekohane. See nõuab suuri ettevalmistusi ja kaalumisi, tekib ju palju küsimusi — näiteks, kas omawalitsuste teenistus ka arwesse wõtta. Sarnaseid küsimusi ainult ühe paragrahwi sissewõtmisega kuidagi lahendada ei saa. Sellepärast ei saa kuidagi soowitada seda paragrahwi seadusesse sisse wõtta.

Juhataja **J. Soots**: Härra Gustawson'i poolt on esitatud uus paragrahw, mis ta ette luges. Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on wastu. (Hüüded: Ära lugeda!) Palun veel kord. (Hääletatakse.) Rkl. Gustawson'i poolt ette pandud paragrahwi wastuwõtmise poolt on antud 19 häält, wastu — 29, seega on paragrahw tagasi lükatud. (Hüüded: Waheae!)

Riigikogu on juba kaks tundi töötanud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheae algab kell 7.05 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 7.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **J. Soots**.

Sekretäri kohal sekretäär **T. Kalbus**.

Juhataja **J. Soots**: Riigikogu jätkab oma tööd.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega §§ 16—41.

§ 16. Rahatasu maksetakse üks kord kuus wõi poole kuu wiisi.

Erandid on ette nähtud eriteenistus-seadustes.

Tasumaksmise korra ja tähtajad määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 17. Reserwi ülewiidud ametnikud saawad endisest teenistuskohast 3 kuu jooksul edasi täie teenistustasu, välja arwatud warustuse tasu, järgmise kolme kuu jooksul pool rahatasu ja wabastatakse peale selle lõpulikult riigiteenistusest, kui neile selle aja jooksul uut kohta leitud pole; reserwi nimekirja wõiwad nad aga oma soowil edasi jääda.

Wälismaail teenistuses olewate ametnikkude reserwitasu määraks loetakse wastawa ametastme teenistustasu määr siseriigis. Wastawa ametastme määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 18. Kui reserwisoliija ametnik kolmandat temale pakutud kohta wastu ei wõta, mis teenistustasu suhtes mitte alla kahe astme tema sennisest kohast madalamal ei seisa, siis kaotab ta eelmises paragrahwis tähendatud tasu edasisaamise õiguse.

§ 19. Käesolewa seaduse § 41. põhjal teenistusest ajutiselt tagandatud ametnikud, samuti ka wahiallawõetud ametnikud, kui wahiallawõtmise tagajärjeks ei ole teenistusest tagandamine, saawad rahatasu teenistusest äraoleku aja eest täies suures.

§ 20. Teenistustasu saamise õigus lõpeb tegelikult ametist wabanemise päewaga, välja arwatud käesolewa seaduse §§ 17. ja 18. ettenähtud juhtumised. Ametniku teenistusest lahkumise korral ei nõuta temalt teenistustasu tagasi päewade eest, mis saadud teenistustasu eest teenida jäid.

§ 21. Riigiteenija surma korral saawad kadunu ülespidamisel olnud pere-

konnaliikmed ja ülenewad sugulased kolme kuu jooksul tema rahatasu edasi ja wõiwad tarwitada sama aja jooksul tema teenistuskorterit.

§ 22. Riigiteenija, keda wabastatakse teenistusest parandamata haiguse pärast, saab rahatasu kolme kuu jooksul peale wabastamise ja wõib tarwitada sama aja jooksul teenistuskorterit.

§ 23. Riigiteenijatele ja nende perekonnaliigetele kindlustatakse arstiabi ja pension sellekohaste eriseaduste alusel.

§ 24. Riigiteenijate ümberpaigutamise ja teenistussõitude puhul tekkinud kulud kannab riigikassa sellekohaste erimääruste järgi.

§ 25. Riigiteenijatel on õigus iga aasta puhkeaega saada: peale iheaastase teenistuse — 2 nädalat, peale kaheaastase teenistuse — üks kuu. Puhkeajal saab riigiteenija teenistustasu edasi.

Teenistuse huwides ja riigiteenija nõusolekul wõib kahte wäljateenitud puhkust ühendada.

Puhkuse lähem korraldus on wastawa asutuse juhataja wõimkonnas.

Erandid on ette nähtud eriteenistus-seadustes.

Pikemaajalised puhkeajad haiguse wõi muudel erakorralistel wajadustel antakse: ilma teenistustasuta — kuni 1 aastani wastawa ministri loaga ja teenistustasuga — kuni 6 kuuni Wabariigi Walitsuse otsusel.

V. Riigiteenijate kohused.

§ 26. Riigiteenija on kohustatud riigi huwisid kaitsma, täitma kõiki tema teenistusse puutuwaid seadusi ja määrusi, samuti ka oma ülemuse käske ja korraldusi, mis ei ole otsekoheses wastolus seadustega ja mis antud teenistuse alal, ja on oma teenistuslase tegewuse seaduslikkuse eest wastutaw.

Käsus leiduwast wastolust seadusega wõi seaduspäraste eeskirjadega peab käsusaaaja teatama käsuandjale ülemusele ja niisugusest käsust, mis kuritegewuse ettepanekut sisaldab, ka järgmisele kõrgemale ülemusele.

§ 27. Riigiteenija wõib teenistusest puududa ja teenistusse hiljaks jääda ainult mõjuwatel põhjustel. Põhjustest, mis teenistusse ilmunist takistawad, tuleb ülemusele ajawiitmata teatada. Teenistusest ilma mõjuwa põhjuseta puudumise aja eest palka ei makseta.

§ 28. Teenistusest puudumise, samuti ka teenistusse hiljaksjäämise mõjuvateks põhjusteks on:

1) haigus, sõjaline tegewus, tulekahju, weeputus ja raudtee või laewasõidu seisak, kui need takistawad teenistusse ilmumist;

2) wahiall olemine;

3) wanemate, naise või laste surm või raske haigus.

Erandina võib ülemus oma äranägemisel ka muid põhjusi mõjuwaks tunnistada.

Haiguste pärast puudumise kestus konstateeritakse wastawa usaldusarsti tunnistuse põhjal.

Teiste mõjuwate põhjuste kestuse üle otsustab ülemus.

§ 29. Haiguse korral saab riigiteenija teenistustasu edasi kunni terweksaamiseni, aga mitte kauem kui 26 nädalat järgimööda; korduwatel haiguste juhtumistel — kokku mitte enam kui kolmkümmend nädalat aastas:

a) esimese haiguskuu jooksul täiel määral;

b) järgmiste kuude jooksul $\frac{2}{3}$ osa teenistustasu suurusel.

§ 30. § 28. tähendatud mõjuwatel põhjustel, välja arwatud haigus, ametistpuudumise korral maksetakse ametnikule palka kahe kuu jooksul. Üle kahe kuu puuduja ametnik arwatakse ametnikkude reserwi ilma palgata.

§ 31. Teenistussaladusi, mis riigiteenijale teatawaks saanud, peab tema salajas hoidma ka pärast teenistuswahekorra lõppu.

§ 32. Riigiteenijatele on keelatud osta riigi warandust, mis tema kätte müümiseks usaldatud, samuti ka sõlmida waralisi lepinguid selle asutusega, kus ta ise teenib, ei enese ehk abikaasa nimel, ega aseisiku kaudu, ei ka riigiasutuse esitajana sõlmida ostu-müügi ja muid waralisi lepinguid oma esimese nelja astme sugulastega ja kahe astme hõimlastega.

§ 33. Riigiteenija võib otsustada asju, mis puutuwad seltsidesse, ühisesse ja nende liitudesse, kus ta teenib ehk kus ta juhatuse või nõukogu liige on, ainult otsekohe ülemuse teadmisel ja kinnitamisel.

§ 34. Ametnikud võiwad ametissemäärawa ülemuse loaga erakorraliselt ühtaegu täita teise ameti kohuseid, kui teenistuse huwid selle all ei kannata. Wabariigi Walitsusel on õigus sel korral

määrata ametnikule palgalisa, kunni teise ametkoha poole palga suurusel.

§ 35. Ametnik võib olla erateenistuses, samuti pidada isiklikult ärilisi ettevõtteid, kas wolniku või oma perekonnaliigete kaudu, üksnes oma ülemuse teadmisel, kui sarnane ametniku erategewus ei takista ametikohuste täitmist ega riwa tema ametkoha wäärilikku lugupidamist ja au.

Ametniku ametissemääraw ülemus võib eelpooltähendatud põhjustel erateenistust ja ettevõtete pidamist keelata.

Ärilisi ettevõtteid isiklikult juhtida või neis tegew olla võib ametnik üksnes wastawa ministri loaga.

§ 36. Ühes asutuses alluwuse wahekorras ei või teenida:

1) ülenewad ja alanewad sugulased;

2) mees ja naine;

3) wennad ja õed.

Nende ühtesattumise korral paigutatakse alluw ametnik teise samapalgalise koha peale, kui see aga võimalik ei ole, siis wiiakse ametnik reserwi, wabateenija aga wabastatakse teenistusest.

§ 37. Riigiteenija on kohustatud teenistuspuhkusele minnes oma käes olewad rahasummad, warandused ja asjaajamise asetäitjale üle andma ja tagasi tulles wastu wõtma.

§ 38. Riigiteenija on kohustatud teenistusest lahkudes tema hoolde usaldatud waranduse, rahasummad ja aktid selleks määratud isikule üle andma.

VI. Ameti wahekorra lõpetamine.

§ 39. Ameti wahekord lõpeb:

1) surma läbi;

2) ametissemäärawa ülemuse kirjaliku otsusega järgmistel juhtumistel:

a) oma soowil igal ajal peale ühekuulist etteütlemist, ehk ülemuse loaga ka waremalt;

b) parandamata haiguse pärast, kui see ametikohuste täitmist takistab;

c) §§ 12, 17, 34, 35 ja 42 ettenähtud juhtumistel;

d) Eesti kodakondsusest lahkumise korral;

e) distsiplinaar korras, wastawate seaduste järele;

h) seadusjõusse astunud kohtuotsuse järele.

§ 40. Pensioni wäljateeninud ametnikku võib ametissemääraw ülemus teenistuse huwides ametist wabastada.

§ 41. Ametnikku, kes eeluurimise wõi kohtu alla on antud süüteo pärast, mille eest seaduses ettenähtud karistus on ühendatud õiguste kaotamisega ametis olla, wõib ülemus, kellest oleneb ametisse määramine, ajutiselt tagandada ametikooste täitmistest kunni kohtuotsuse seadusjõusse astumiseni wõi süüdistusaja lõpetamiseni.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 42. Wabariigi Walitsusel on õigus ametnikku ametist wabastada, kui ta leiab, et ametniku tegewus riigi huwidele kahjulik on, pärast sellekohast juurdlust ja wabastatawa ametniku seletuse ära-kuulamist.

O. Gustawson (is.): Kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut — käesolew paragrahw välja jätta. Leian, et käesolew seadus loefleb terve rea neid põhjusi, mis wõimaldawad ametnikku wabastada, kui leitakse ta tegewus riigi huwidele tõesti kahjulik olewat. Anda Wabariigi Walitsusele sarnaseid erakorralisi wolitusi, nagu seda lubab käesolew paragrahw, see ei ole millegagi põhjendatud. Panen ette § 42 välja jätta.

Juhataja **J. Soots**: Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud § 42 välja jätta. Et see ettepanek eitaw, ei tule ta eraldi hääletamisele. Riigikogu liikmed teewad ise wastawa järelduse, hääletades paragrahwi poolt wõi wastu. Panen paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 42 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 43 ja 44.

VII. Teenistuskirjad.

§ 43. Riigiteenijate üle peetakse teenistuskiri, kuhu märgitakse:

- 1) nimi ja perekonnanimi;
- 2) sündimise aeg ja koht;
- 3) perekonnaseis;
- 4) haridus;
- 5) teenistuskäik;
- 6) puhkeajad.

Teenistuskirja wormi ja pidamise korra määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 44. Riigiteenistusest lahkujale antakse tema soovil teenistuskirjast ära-

kiri; ümberpaigutamise puhul saadetakse teenistuskiri uude teenistuskotta.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 45. Käesolew seadus hakkab maksma ühel ajal 1925. a. eelarwega. Tema maksmahakkamisega kaotab jõu Wene seaduste kogu III kõite esimene raamat.

O. Gustawson (is.): Panen ette § 45. redigeerida järgmiselt: „Käesolewa seaduse maksmahakkamisega tühistub Wene seaduste kogu III kõite I raamat.“

Teiste sõnadega, käesolew seadus hakkab maksma harilikus korras pärast tema väljakuulutamist „Riigi Teatajas“. Minu arwates on see eriti tarwilik pensioniseaduse pärast. Pensioniseadus on teatawasti seotud käesolewa seadusega. Pensioniseadus peaks aga hakkama maksma 1. jaanuarist 1925. a. Nii tekib 1. jaanuarist 1925. a. kunni aprilli- wõi maikuuni mingi ebakoht, mida millegagi täita ei saaks. Pensioniseadus paneb tööhoolekandeministrile kohused peale, teostades pensioniseadust, pensioni ette välja maksta. Käesolew seadus, mis õieti pensioniseaduse aluseks, ei hakka 1. jaanuarist 1925. weel mitte maksma. Ma ei tea tõesti mitte, missugusel teel tahawad enamuserakonnad wõimaldada tööhoolekandeministrile pensioniseaduse täitmist, kui nad käesolewa seaduse maksmahakkamise edasi lükkawad 1925. eelarwe wastuwõtmiseni, mis wõib olla sünnib alles aprillikuus wõi mais. Praegu on meil eelarwe alles esitamata. Läänud aastal oli see sel ajal juba käes, ent eelarwe wõeti siiski wastu alles märtsikuus. (Wahelhüüe põllumeeste keskel.) No jah, kui tahetakse eelarwet mitte arutada, waid masindada, siis wõidakse tänawu eelarwe ka warem wastu wõtta.

Katki aga ei oleks selle tagajärjel tõesti midagi, kui meie käesolewa seaduse harilikus korras maksma paneme. Praegu on meil koosseisud eelarwes kindlaks määratud. Tähendab, alus on olemas. Tööhoolekandeministerium wõiks käesolewa seaduse maksmahakkamisel, see tähendab, umbes 1. jaanuarist 1925. a. pensioniseadust teostama hakata. Muidu ei saa seda teha.

Minu tänases paranduses on redaktioniline wahe II lugemisel tehtud parandusega. Nimelt on „kaotab oma jõu“ asemel „tühistub“. Arwan, et see wahe sarnast laadi on, mis II lugemisel tehtud

ettepaneku piiridest üle ei küüni. Redaktsiooni komisjon teeks selle nii-kui-nii. On saanud traditsiooniks öelda mitte „kaotab oma jõu“, vaid „tühistub“.

Juhataja **J. Soots**: Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud § 45. redigeerida järgmiselt: „Käesolewa seaduse maksmahakkamisega tühistub Wene seaduste kogu III köite I raamat.“ Wahe teisel lugemisel tehtud parandusega on redaktsiooniline, sellepärast võib seda hääletamisele panna. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Käesolewa seaduse maksmahakkamine on tingitud 1925. a. eelarwe maksmahakkamisest just selle tõttu, et meil ei ole veel erilist koosseisu seadust, kus oleksid ära tähendatud kahte liiki riigiteenijad: ametnikud ja wabapalgalised. § 1. rõhutab just, et senni kui koosseisudes ei ole öeldud iga üksiku ministeeriumi kohta, misugune koht on ametniku õigusega ja misugune wabapalgalise õigusega. § 1. rõhutab, et niikaua kunni eriline koosseisu seadus ilmunud ei ole, niikaua tuleb ajutiselt aluseks wõtta riigi eelarwe koosseise. Kui meie praegusesse eelarwesse üleswõetud kohad kõik ametnikuõiguslikudeks loeksime, siis tekiks asjaolu, et pärast kui erilise koosseisu seaduse wälja anname, peaksime ühelt osalt need õigused jälle tagasi wõtma. Niiwiisi toimetamine ei ole aga otstarbekohane, sest ei ole loomulik ega otstarbekohane, et kõigil riigiteenijatel ametniku õigused oleksid.

Teiseks, mis puutub sellesse wäitesse, et selle läbi kannataks pensioniseaduse maksmapanemine, siis pean tähendama, et see nii ei ole, sest töö-hoolekandeministeerium ei saa nii-kui-nii eeltöödega walmis, tal ei ole praegu kõiki andmeid kogutud selle kohta, kuipalju ametnikka soowib pensioni peale minna, mille tõttu on kindel, et pensionimaksmisega jaanuarikuul weel alata ei suudeta.

Neil alustel on ettepanek tehtud, et käesolew seadus hakkaks maksuma ühes eelarwega, ja härra Gustawson'i kartus, nagu oleks siin midagi katki, mille läbi ei saada pensioni maksta — on siinjuures teatawal määral suurendatud; mingisugust hädaohtu ei ole.

Juhataja **J. Soots**: Härra Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud wastu

wõtta § 45. uuel kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 45. komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 45 wastu wõetud.

Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Meie rühm teatas käesolewa seaduse I lugemisel, et tema hääletab riigiteenistusseaduse wastu ettepannud kujul. Sealjuures ennustas meie rühm, et meie poolt tehtud parandused, mis käesolewat seadust radikaalselt oleksid parandanud, kõik tagasi lükatakse. Tööerakonna rühm kurjustas siis selle ennustuse pärast. See olla nende arwamise järele täiesti põhjendamata. Aga II ja III lugemisel on tööerakonna rühm näidanud, et meil oma ennustusega täielik õigus oli. Tööerakond on kõigile ettepanekutele sihikindlalt wastu hääletanud. Samuti teised rühmad keskel ja paremal tiival. Ainult mõned üksikud ettepanekud on wastu wõetud. Need on aga sarnased, mis ei paranda käesolewat seadust sedawõrd, et see meile wastu wõetaw oleks. Meie leiame, et käesolewa seaduse maksmapanekuga riigiteenijate praegust seisukorda weelgi halwendatakse. Sellepärast hääletab meie rühm III lugemisel seaduse wastu. (M. Juhkam, tõer.: Komisjonis olite poolt! Aruandja J. Holberg: Seal olid ukсед kinni!)

Juhataja **J. Soots**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Isiklikuis asjus on sõna rkl. Liigand'il.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Holberg**.)

11. Sõnawõtmised **O. Liigand**
isiklikuis asjus. (rhw.): Wäga austatud Riigikogu liik-

med! Mind sunnib isiklikuis asjus sõna wõtma rkl. Teetsow'i märkus koosoleku algul härra Wain'i isikliku seletuse puhul, milles rkl. Teetsow arwamist awaldas, nagu oleksin mina maakomisjoni koosolekul, millest ta kõneles, mingisugusel wiisil korda rikkunud. Härra Teetsow on stenogrammi järele järgmist öelnud:

„Järgmise koosoleku awamisel tähendasin mina, et eelmisel koosolekul 25. novembril tuli komisjoni liige härra Wain koosolekule alles pärast seda, kui komisjoni koosoleku juhataja koosoleku lõpetatuks oli kuulutanud ja kirjutas oma nime kwoorumraamatusse. Mina konstateerisin seda fakti ja kui härra Wain ütleb, et tema on koosolekul hääletamisest osa wõtnud, millega tema end koosolekul wiibimisel õigustatuks loeb, siis ei tea, kes selles asjas süüdi on. Mina arwan, et komisjoni juhataja, kes sel ajal härra Liigand oli, komisjoni korda on rikkunud.“

Selles härra Teetsow'i seletuses jääb mulle väga segaseks nimelt see, milles härra Teetsow minu korrarikumist näeb: 1) kas selles, et komisjoni liige härra Wain alles hääletamise ajaks koosolekule ilmus? Pean ütleva, et mina selles asjas end süüdi tunnistada ei saa. 2) Wõi selles, et ta kwoorumraamatusse oma nime sisse kirjutas? Ka selles ei tunne ma ennast süüdi olevat, sest mitte juhataja, waid komisjoni sekretäär peab kwoorumraamatut ja märgib temas ära koosolekust osawõtnud komisjoni liigete arwu. 3) Wõi selles, et mina koosoleku lõpetasin pärast komisjoni liikme härra Wain'i koosolekule ilmumist ja nime kwoorumraamatusse kirjutamist? Ka selles ei saa ennast süüdi tunnistada, sest lõpetasin koosoleku niipea, kui koosoleku päewakorras olewa asja otsustamisega lõpule oli jõutud.

Mis puutub rkl. Wain'i koosolekust osawõtmisesse ja sellele ilmumisesse, siis pean tunnistama, et see ka minu meelepidamise järele nii on olnud, nagu rkl. härra Wain ise siin oma isiklikkudes seletustes kirjeldas. Komisjoni liige härra Wain ilmus enne koosoleku lõppu, missugune koosolek üldse lühikene oli, — sest seal oli üks ainukene asi arutamisel, nimelt maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse aruandja walimine — hääletamise ajaks, millest osa wõttis.

Mis puutub kwoorumraamatusse sissekirjutamisesse, siis on härra Wain enne sellesse sisse kirjutanud, kui mina, sest ehk mina küll üks esimestest sellele koosolekule ilmujatest olin, kirjutasin ennast sisse alles kohe koosoleku lõpul. Juba see peaks tõendama, et komisjoni liige härra Wain ikka mitte pärast koosolekut kwoorumraamatusse sisse kirjutada ei wõinud. (M. Martinson, põl.: See

asi oli siis pärast koosoleku lõppu!) Ma lõpetasin koosoleku ja jalamaid wõtsin kwoorumraamatu ja kirjutasin sisse.

Peale selle tõmbab minu tähelepanu ka see asjaolu, et rkl. Teetsow rkl. Wain'i korrawastast, nagu ta nähtawasti arwab, kwoorumraamatusse sissekirjutamise küsimust üles ei wõtnud mitte kohe samal koosolekul, ei ka järgmisel koosolekul, 28. novembril, waid alles kolmandal koosolekul, mida tema ise, minu äraolekul, juhatas.

Kahjuks öeldakse, et minu kõnelemis-aeg olla otsas, ja mina pean sellepärast lõpetama, aga mina arwan, et see üks üleskistud asi on, wististi wastuseks sellele, et maakomisjoni koosolek kord enamalt oli otsustanud Riigikogu juhatausele teatada, et kord nowembri algul üks osa põllumeestest koosolekust osa wõtta tõrkusid.

Juhataja **J. Soots**: Isiklikus asjas on sõna rkl. Indermitte'l.

K. Indermitte (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on au käesolewa asja kohta seletada järgmist: (Hulgaltised wahelhüüded.) Rkl. härra Wain ilmus 25. novembril maakomisjoni koosolekule selle järele, kui komisjoni juhataja härra Liigand koosoleku oli lõpetatuks tunnistanud. (Wahelhüüed põllumeeste rühmast: Just nõnda!) Koosoleku lõpetamise järele lahkus osa komisjoni liikmeid koosolekult. Kui mingisugune hääletamine ette wõeti, millest rkl. härra Wain osa wõttis, siis wõis see sündida ainult selle järele, kui komisjoni juhataja koosoleku lõpetatuks oli tunnistanud, ja osa komisjoni liikmeid koosolekult lahkunud.

12. Transiidiwabaduse konventsiooni ja põhimääruste kinnitamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Weberman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse was-

tu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Transiidiwabaduse konventsiooni ja põhimääruste kinnitamise seadus.

§ 1. Konventsioon ja põhimäärused transiidiwabaduse kohta (Convention et Statut sur la liberté du transit), mis sõl-

mitud Bartselonas 20. aprillil 1921 a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsioon ja põhimäärused ühes eestikeelse tõlkega avaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **J. Soots**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Et aruandja kohal ei ole jääb wahele piirituse ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

13. Hoolekandeseadus — II lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu §§ 77 ja 78.

Peatükk IV.

Hoolekanne wigaste ja kurikalduwustega laste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude (idiotide) eest.

§ 77. Wigaste ja kurikalduwustega laste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude eest hoolekanne on töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks, kes selleks otstarbeks warjupaigad, töökodud, koolkodud ja ühistöömajad awab.

§ 78. Warjupaikades, töökodades ja koolkodudes saawad hoolealused täieliku ülespidamise, tarwilikud riided ja pesu.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 79. Puudustkannatajad hoolealused, kellel warandust, sissetulekut wõi ka omakseid ei ole, kes kohustatud oleksid ja suudaksid nende ülespidamise ja õpetamise eest hoolitseda, samuti kurikalduwusega alaealised, kes eeluurimise ja kohtu all on, wõi kohtu poolt kurikalduwustega alaealiste laste paranduswarjupaika mõistetud, waestelaste warjupaikadest kurikalduwuse tõttu wälja heidetud, koduta jäänud ning uulitsa ellu sattunud allaealised, kui need niisuguse eluwiisi pealt tabatud, mis kuritegewusele wõi prostitutsioonile kaldumist eeldab, kuritegijate, joomarite ning awalikkude naisterahwaste lapsed, kellel puuduliku kaswatuse tagajärjel kuritegewusele wõi prostitutsioonile kaldumist wõib eeldada, wõetakse koolkodudesse, töökodudesse ja warjupaikadesse wastu maksuta, kuna warandusega wõi sissetulekuga isikute ülalpidam-

ise eest, samuti ka nende eest, kellel on omakseid, kes nende eest kohustatud on hoolt kandma ja oma warandusliku seisukorra poolest seda teha suudawad, maksu wõetakse tõelikkude ülewalpidamise kulude suuruses.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi loal wõib maks, wastawalt hoolealuse wõi tema omaste waranduslikule seisukorrale, ka osaline olla.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku II lõike esimeses reas sõna asemel „loal“ lugeda „nõusolekul“.

Juhataja **J. Soots**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kuna parandus redaktsiooniline on ja sisulikult muutust ei too, siis ühinen.

Juhataja **J. Soots**: Et aruandja rkl. Juhkam'i parandusega on ühinenud, siis see eraldi hääletamisele ei tule. Pannen § 79 ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 79 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 80—83.

§ 80. Koolkodudes antakse hoolealustele algharidust ja õpetatakse kätte nende wõimistele wastaw töö wõi amet.

§ 81. Koolkodudesse jääwad hoolealused niikauaks, kunni nemad mingisuguse ameti wõi töö sedawõrd kätte õpiwad, et nendel wõimalik oleks enesele ülespidamist teenida, kuid igatahes kunni kaheksateistkümnenda eluaasta lõpuni.

§ 82. Pimedad, kes koolkodudest lahkuwad, kuid kooli pedagoogikanõukogu otsuse järele iseseiswalt elada ei suuda, kui nendel ei ole ka omakseid, kes neid soowiksid oma hoole alla wõtta, paigutatakse töökodudesse.

§ 83. Töökodude töökodades wõiwad ka wäljaspool töökodu elawad pimedad tööll käia.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 84. Töökodudes ja ühistöökodades walmistatud saaduste müügist saadawad sissetulekud lähewad töökodude ja ühistöökodade ülewalpidamise kulude katteks, kuna ülejääk töötegijate wahel ära jaotatakse wastawalt nende töowiljakusele.

Wäljaspool töökodusid elawate hoo-
lealuste töösaaduste müügist saadud sum-
madest wõetakse maha ainult töökoja
ülalpidamiseks minew osa, kuid mitte
üle 25%.

Juhataja **J. Soots**: Kes on § 84.
poolt? (K. Tamm, põl.: Palun
sõna. — Hüüded kohtadelt.) Aru-
andja seletab, et rkl. Tamm olla sõna pa-
lunud enne, kui mina hääletamisele asu-
sin, sellepärast annan härra Tamm'ele
sõna.

K. Tamm (põl.): Mina teen ettepa-
neku seda paragrahwi wastu wõtta wa-
litsuse redaktsioonis, wiimased paragrah-
wi sõnad: „Kuid mitte üle 25 protsendi“
wälja jätta. Paragrahw kõlaks siis järg-
miselt: „§ 84. Töökodudes ja ühistööko-
dades walmistatud saaduste müügist saa-
dawad sissetulekud lähewad töökodude
ja ühistöökodade ülewalpidamise kulude
katteks, kuna ülejääk töötegijate wahel
ära jaotatakse, wastawalt nende töowil-
jakusele.

Wäljaspool töökodusid elawate hoo-
lealuste töösaaduste müügist saadud sum-
madest wõetakse maha ainult töökoja
ülalpidamiseks minew osa.“ Sellega lõp-
pes walitsuse redaktsioon. Juurde on li-
satud komisjoni poolt, „kuid mitte üle
25 %-di.“

Arwesse wõttes meie riigi majandus-
likku rasket seisukorda, leian mina, et wa-
litsuse redaktsioon täiesti wastuwõetaw
on ja teen siis ettepaneku, et § 84 restau-
reeritaks walitsuse redaktsioonis.

Juhataja **J. Soots**: Härra
Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, wälja
jätta § 84-das wiimased sõnad: „kuid
mitte üle 25 %-di.“ Lõpusõna on aru-
andjal.

Aruandja **L. Johanson**: Siin
on tegemist wigaste inimestega, kellele
töökoda peab andma töowõimalust, ini-
mestega, kes wäljaspool töökoda elawad
ja töökojas ainult tööil käiwad.

Töökaitse komisjonis kaaluti seda
küsimust ja leiti, et töökoja ülalpidami-
seks ja töökoja sisseseadete kuludeks üle
25 %-di töösaaduste hinnast ei wõiks
minna. See oleks $\frac{1}{2}$ sellest hinnast, mis
töösaadustest saadakse ja seda oleks kül-
lalt. Siin ei ole koht, kus saaks kõnelda
meie riigi sissetulekute wahesusest, ei ole
koht juba sellepärast, et siin on tegemist
õige wäikse osa elanikkudega, wahest

kümne ja kõigerohkem 100 inimesega.
Ja nende peale iseäralikka kohustusi suu-
remal määral, kui see wälja on arwatud,
weeretada ei ole otstarbekohane.

Sellepärast ei saa mina komisjoni
nimel mitte ühineda härra Tamm'e ette-
panekuga.

Juhataja **J. Soots**: Panen rkl.
härra Tamm'e paranduse hääletamisele.
(Hääletatakse.) Poolt on 19 häält
ja wastu 26 häält, seega on paran-
dus tagasi lükatud.

Panen § 84 hääletamisele. (Hääle-
tatakse.) Nähtawa enamusega
on § 84 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kan-
nab ette ja nähtawa enamusega
wõetakse wastu § 85.

§ 85. Nõrgamõistuslikekude jaoks, kes
tööle kõlbulikud ei ole, samuti ka nende
jaoks, kes tööle kõlbulikud, kuid kooli pe-
dagoogikanõukogu otsuse järele iseseis-
walt elada ei suuda, asutatakse töö- ja
hoolekandeministeeriumi kulul töökodud,
arenemiswõimetele asutatakse warjupaigad.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):
§ 86. Koolkodud, töökodud, warju-
paigad ja ühistöökojad töötawad töö- ja
hoolekandeministri poolt kinnitatud põhi-
kirjade põhjal.

M. Juhkam (tõer.): Teen ettepa-
neku, anda § 86 omawalitsuse komis-
joni. (O. Gustawson, is.: Mis-
jaoks?) Põhjendused on järgmised:
Mina põhjendasin pikemalt oma ettepane-
kut juba § 48-da juures, mis sarnane on
§ 86. Asutuste põhikirju, mida peawad
ülewal omawalitsused, ei wõi kinnitada
töö-hoolekandeministeerium. Sarnane
kord on uus, mida warem ei ole tarwita-
tud.

Teiseks ei ole selge, mis neil asutus-
tel õieti tarwis: kas põhikirju wõi kodu-
kordi. Kolmandaks, kordab see para-
grahw osalt seda, mis juba § 48-das ette
nähtud.

Juhataja **J. Soots**: Lõpusõna on
aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: § 86
käsitab warjupaiku, mis korraldab töö-
hoolekandeministeerium. Need on eri-
warjupaigad, ja omawalitsused nende
korraldusest üldse osa ei wõta. Sellepä-

rast on täiesti põhjendamata seda paragrahwi anda omawalitsuse komisjoni.

Rinnalastekodud ja emade warjupaigad on asutused, mille korraldamisest osa wõtawad ka omawalitsused. Käesolewas paragrahwis ettenähtud asutuste juures aga omawalitsuste kaastööd ei ole, see on ministeeriumi oma asi ja siin on põhikiri tarwilik. Nii on täitsa põhjendamata § 86-da komisjoni andmine.

Juhataja **J. Soots**: On ettepanek tehtud, anda § 86 omawalitsuse komisjoni. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 31, wastu 23 häält, seega on ettepanek wastu wõetud ja § 86 komisjoni antud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette, ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 87—89.

§ 87. Wastuwõtmise kord koolkodusse, ühiskodusse, ühistöökodadesse ja warjupaikadesse, niisama ka sealt lahkumise kord määratakse kindlaks nende asutuste põhikirjades.

§ 88. Koolkodust lahkuwatele hoolealustele, kes koolkodus riigi ülalpidamisel olid ja kes iseseiswalt elama hakkawad, antakse tasuta wälja ühed uued ja ühed tööriided, kolm wahetust ihu- ja woodipesu, wooditekk, kaks paari jalanõusid, 3 käterätikut, müts, palit ja muud tarwilikud asjad.

§ 89. Töö-hoolekandeministeerium wõib nende kurikalduwustega, wigaste, pimedate, kurttumade ja nõrgamõistuslikkude laste kaswatamist ja õpetamist koolkodus sunduslikuks teha, kes sellekohast erilist kaswatust muul teel ei saa.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 90. Wigaste, pimedate, kurttumade ja nõrgamõistuslikkude laste eest tarwiliku hoolekande teostamiseks korraldatakse nende registreerimist, missugusel otstarbel iga arst, kui tema arstiabi andmisel wõi muul juhtumisel niisugustest alla kaheksateistkümnepäevase wana lastest teateid saab, sellest teatama peab kohalikule hoolekandeametile, märgatud puudust wõi wigastust ära tähendades. Kohalik hoolekandeamet saadab need teated iga kuu töö-hoolekandeministeeriumile. Niisama peawad ka õpetajad sellest teatama, kui nemad leiawad lapsi ülalanimetatud puuduste wõi wigadega.

Kui arst wõi ämmaemand, kes sünnitamise juures abi annab, sündinud lapse juures mingisuguseid wigastuse tunnemärke leiab, peab tema sellest käesolewas paragrahwis nimetatud korras teada andma.

M. Juhkam (töer.): Teen ettepaneku, 6-das reas lugeda sõnade asemel „kohalikule hoolekandeametile“ — „selle linna-, walla- wõi alewiwalitsusele, kelle piirides laps elab“. See on üks parandus, ja teine on: 7-das reas lugeda sõnade asemel „kohalik hoolekandeamet saadab“ — „omawalitsused saadawad.“

Juhataja **J. Soots**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud: „lugeda 6-das reas sõnade asemel „kohalikule hoolekandeametile“ — „selle linna-, walla- wõi alewiwalitsusele, kelle piirides laps elab“ ja 7-das reas lugeda sõnade asemel „kohalik hoolekandeamet saadab“ — „omawalitsused saadawad.“ Aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen härra Juhkam'i parandused hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on wahemus, seega on parandused wastu wõetud. Panen § 90 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 90 ühes parandustega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 91. Wigasteks loetakse käesolewa seaduse järele lapsed, kes sündides wõi pärastpoole on omandanud tähtsa liikme wõi selle osa luu, jätku, muskli wõi närwi niisuguse parandamata haiguse wõi wea, mis tema keha wõi liikme tarwitamist takistab sel möödul, et tema töowõime tuntawalt piiratud on.

Juhataja **J. Soots**: Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Tallinna arstideselts soowitab oma märgukirjas selle paragrahwi lõppu muuta nii, et lõpp, alates sõnadest „jätku, muskli wõi närwi“ kõlaks niiviisi: „niisuguse püsiwa haiguse wõi wea, mis keha wõi liikme tarwitamist takistab sel möödul, et lapse töowõime tuntawalt piiratud on.“

Juhataja **J. Soots**: Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek tehtud paragrahwi lõpp redigeerida järgmiselt: „niisuguse püsiwa haiguse wõi wea, mis keha wõi liikme tarwitamist takistab sel möödul,“

et lapse töövõime tuntawalt piiratud on". Aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen härra Johanson'i paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw enamusega on parandus wastu wõetud. Panen siis selle paragrahwi ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda, seega on § 91 ühes parandusega wastu wõetud. On ettepanek tehtud koosolek lõpetada. Ettepaneku kohta on sõna rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Harilikult lõpewad meil koosolekud pärast kella 9.

Praegu on õige palju Riigikogu liikmeid koos, ja oleks wõimalus weel üle poole tunni töötada. Seda arwesse wõttes, et meil warsti eelarwe arutamine tuleb ja tarwis oleks enne seaduseelnõusid läbi arutada ja wastu wõtta, waidlen ma koosoleku lõpetamise wastu.

Juhataja **J. Soots**: On ettepanek tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Wastu on nähtaw vähemus, seega on otsustatud koosolek lõpetada. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **J. Soots**.

Sekretäär **T. Kalbus**.

Abisekretäär **J. Holberg**.